

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Andra Kammaren. N:o 43.

Måndagen den 24 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande *punkten 24 mom. a* i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel; och lemnades dervid ordet, enligt förut skedd anteckning, till

Ang. anslag till ny lokal för sjökrigsskolan.

Herr Key, som yttrade: Jag undrar visst icke på, att denna Kammare börjar blifva betänksam med afseende på de fordringar på boställsvåningar, som tid efter annan framkomma och som synas alltmera ökas. Jag undrar icke på, säger jag, om Kammaren ansåge det vara på tiden att något stäfja denna åstundan. Jag vill äfven erkänna, att de anmärkningar, som blifvit gjorda mot den på förmiddagen mycket omtalade boställslägenheten, icke äro så helt och hållet obefogade, då utan allt tvifvel denna boställslägenhet innehåller allt för stora och spatiösa bostäder. Jag tror vidare, att den ifrågavarande byggnadsritningen, afsedd för sjökrigsskolans behof, allt för litet uppfyller detta ändamål, då man kan säga, att nära hälften af byggnaden, enligt ritningen, skall upptagas af boställslokaler. Man har på förmiddagen visserligen gjort anmärkning derom, att chefen för sjökrigsskolan erhållit allt för stor boställsvåning, men man har icke, så vidt jag hörde, omnämnt, att i bottenvåningen och entresolvåningen 2 rum och kök upptagas åt en gift vaktmästare, och ett rum och kök åt en likaledes gift portvakt.

Då jag nu erkänner allt detta, men det oaktadt ber att för min del få tillstyrka bifall till Utskottets förslag, sker det på den grund, att jag icke tror, att, efter den diskussion, som på förmiddagen egt rum, och som måhända kommer att i afton än vidare fortsättas, och då i allt fall en af flottans egna embetsmyndigheter, nemligen *Förvaltningen af sjöärendena*, i en skrifvelse, som varit Stats-Utskottet förevisad, äfven gjort ganska allvarliga anmärkningar mot denna boställsvåning, att, säger jag, under sådana förhållanden byggnaden verkligen kommer att blifva inredd och inrättad så, som ursprungligen föreslagits. Då dertill kommer

Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)

att det belopp, som för denna byggnad blifvit fordradt, 180,000 kronor, icke kan anses i och för sig vara för högt tilltaget, så och då i allt fall Stats-Utskottet, så mycket på detsamma berott, har, om jag så får uttrycka mig, omgärdat detta anslag med bestämmelser och vilkor af den beskaffenhet, att de synas mig vara tillfyllestgörande, tror jag, att man mycket väl kan bifalla Utskottets förslag. Man kan nemligen icke förmoda, att en byggnad, upptagande nödiga lektionssalar, och logementer för kadetterna, skall kunna erhållas för *bättre pris* än 180,000 kronor; ty hvilken utveckling flottan i framtiden än kan vinna, icke kommer det väl att behövas *mindre* antal kadetter än hittills, och om man sålunda får antaga, att icke mindre antal elever, utan snarare tvärtom, kommer att i skolan åtnjuta undervisning, så är denna byggnad visst icke för stor. Om man framdeles skulle behöfva tillöka och utvidga logementer och lektionssalar för kadetterna, kan det väl, då Stats-Utskottet uttryckligen föreslagit, att vid byggnadens inredning afseende i *främsta rummet* bör fästas vid dess *egentliga ändamål*, antagas, att chefen får vara så god och maka åt sig, om det behöfves, för att bereda utrymme för det ökade antalet kadetter.

Jag tror, som sagdt, icke att vi kunna erhålla denna byggnad för bättre pris, i synnerhet om vi taga i betraktande hvad andra byggnader, som vi vid denna riksdag beviljat, kosta, och jag är öfvertygad om, att med alla de anmärkningar, som blifvit gjorda både af Förvaltningen för sjöärendena, af Stats-Utskottet och i denna Kammare, tillräcklig borgen är lemnad för att det anslag, som Riksdagen kan komma att bevilja, äfven blir användt till det ändamål, för hvilket det ursprungligen är afsedt.

Jag anhåller på dessa skäl om bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Johan Eric Johansson, Mæchel, Torpadie* och *Abr. Rundbäck* förenade sig med Herr *Key*.

Herr Svensén: Jag hade till en början förestält mig, att, då man började draga in landstatstjenstemännens boställen, man äfven borde indraga de boställen, som i andra fall äro anvisade. Denna mening har jag äfven uttalat i Utskottet, men efter det Kongl. Maj:ts förslag undergått den modifikation, som jag tror, att Utskottet här i sitt betänkande inlagt, och då jag framför allt önskar att bättre utrymme och bekvämare lokaler måtte beredas kadetterne, än det vill synas blifva fallet efter det nu framlagda förslaget, tror jag det skulle kunna låta sig göra, att, på sätt Utskottet föreslagit, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Jag föreställer mig nemligen, att, om man låter en tid gå om och nya förslag derunder inkomma, man icke kan erhålla byggnader för bättre pris än hvad som nu är föreslaget, då man tager i betraktande att lokalerna böra fullständigt inredas. Ty man har erfarenhet deraf, att sådana efterräkningar på inredning och dylikt mången gång uppgått till ganska betydliga belopp, och under den

förutsättning, som den föregående talaren gjort vill jag tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

*Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)*

Herr Jonas Petter Nilsson: Oaktadt 2 af mina kamrater och närmaste grannar nyss yrkat bifall till Utskottets förslag, vågar jag dock uppträda med anhållan om afslag å detsamma, hvilket jag gör på den grund, att jag på förmiddagen hörde omnämnas, att ingen ritning till ifrågavarande byggnad ännu blifvit af Kongl. Maj:t godkänd. Vi skulle nemligen under sådana förhållanden kunna tänka oss — och jag kan icke förstå, på hvad grund Utskottet kan betvifla möjligheten deraf — att, ehuru såsom vilkor för anslaget är föreskrifvet, att kostnaden för byggnadens uppförande icke får öfverstiga 180,000 kronor, att så dock sker och att vi icke hafva någon säkerhet, att icke kostnaden kan komma att uppgå till två gånger så stort belopp, helst, efter hvad vi hörde på förmiddagen, byggnadens inredning ännu är så föga bestämd, att den för skolans chef afsedda våning uppgafs skola utgöras af antingen 6, 8 eller 12 rum, såsom af olika talare anfördes. Hvilkendera uppgiften som är den fullt exakta, vet jag ej, när jag icke varit i tillfälle se någon ritning öfver byggnaden, men anser, i hvilket fall som helst, en sådan våning alldeles öfverflödig, hvarför jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lasse Jönsson: Af alla anslag, Riksdagen har att bevilja, kräfvä inga sådan betänksamhet, som de, hvilka äro afsedda för nybyggnaders uppförande, och detta kommer sig deraf att, såsom vi ofta tyvärr erfärit, Riksdagen, då den alltför skyndsamt beviljat dylika anslag, snart nog fått skäl att ångra sig. På förmiddagen påpekades af flere talare den misslyckade inredningen af och andra felaktigheter vid en nyligen uppförd sådan nybyggnad; men ingen har tagit i beräkning de många efterräkningar, som drabba Riksdagen för byggnader, hvilka i första kostnadsförslaget synts billiga nog, men sedermera erfordrat mycket större utgifter för byggnadernas inredning och försättande i ordentligt skick. Detta har emellertid gjort mig tveksam om lämpligheten af ifrågavarande anslags beviljande. Hvad angår sjökrigsskolans nybyggnad eller behovet deraf, är det svårt för mig att afgifva något yttrande, men det förefaller mig märkvärdigt, att så väl sjöministern som Herr Lindmark kunnat försöka öfvertyga oss, att det icke funnes någon kronans lägenhet å Skeppsholmen, som lämpligen kunde inredas till lokal för sjökrigsskolan, då vi likvisst sedermera fått veta, att en ritning till inredning för sådant ändamål af den s. k. handverkskasernen blifvit uppgjord. Denna ritning, som antagligen uppgjorts på befallning, är, enligt hvad vi i dag hört, lika mycket som den andra granskad af Kongl. Maj:t, och jag förstår ej, hvarföre icke denna ritning skulle kunna lika väl följas, då nämnda hus synes vara fullt lämpligt och inredningskostnaden troligen skulle blifva betydligt mindre, än det nu åskade beloppet. Man har vidare talat om,

Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)

att elevernes antal behöfver ökas till 60 och beräknat den stora kostnad, som skulle belöpa sig på hvarje elev, om de begärda 180,000 kronorna beviljades; men man har icke anfört något skäl, hvarföre en sådan tillökning i elevernas antal skulle vara erforderlig; och då, efter hvad jag hört, det icke behöfves mera än 140 officerare vid flottan, kan jag ej finna att antalet af sjökrigsskolans elever behöfver ökas till 60, eller nära hälften af hela officers antalet. Som jag anser att ett billigare byggnadssätt för denna sjökrigsskola skulle kunna beredas, om tid dertill gifves, får jag yrka afslag å den föredragna punkten.

Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet, Herr Statsrådet friherre von Otter: En talare har nyss anfört såsom skäl för afslag å Kongl. Maj:ts framställning i ämnet den omständighet, att nu föreliggande ritning till ifrågasatta byggnaden icke blifvit af Kongl. Maj:t fastställd. Jag undrar emellertid, huruvida det i allmänhet kan vara lämpligt att en dylik ritning fastställes af Kongl. Maj:t, innan Riksdagen förklarar, om den är villig att lemna de medel, som erfordras för uppförande af den byggnad, ritningen afser. I synnerhet i detta fall anser jag lämpligt, att ritningen *icke* på förhand blifvit af Kongl. Maj:t godkänd, för den händelse Riksdagen skulle såsom vilkor för anslaget beviljande föreskrifva på sätt blifvit föreslaget, att dessa 180,000 kronor icke få öfverskridas. Ty om sedermera skulle befinnas att detta kostnadsförslag vore felaktigt, hvilket, ehuru jag ej tror så vara förhållandet, ju icke är alldeles omöjligt, samt att en större summa vore behöflig för att få en annan byggnad, än den fastställda ritningen afsett, vore då icke bäst att ritningen icke blifvit fastställd, på det att Kongl. Maj:t måtte kunna föreskrifva sådana ändringar i ritningen, som kunna pröfvas erforderliga för att få byggnaden uppförd med det anslagna beloppet.

Då jag på förmiddagen hade ordet i denna fråga yttrade jag, med anledning af en talares påstående, att i den blifvande nya lokalen för sjökrigsskolan 11 å 12 rum vore afsedda för chefens behof, det jag tilltrorde mig med visshet kunna säga att chefens våning icke vore föreslagen att bestå af flera än 7, högst 8 rum. Jag ber nu att få precisera detta mitt yttrande så till vida, att nämnda våning skall utgöras af 6 rum, förutom kök och pigkammare. Denna pigkammare innehåller på sätt och vis två rum. emedan meningen vore att detta rum skall delas genom en cloisonvägg. Jag vill dock icke förmoda, att man kan gifva benämningen *rum* åt den del af ett sådant, som blifvit afskild för garderober.

Jag hemställer vid hvad sålunda blifvit upplyst, om icke Kammarerna skulle vilja bifalla Kongl. Maj:ts framställning på de vilkor, Utskottet föreslagit, och jag tror mig kunna lofva, att, derest jag skulle blifva den, som föredrager ärendet inför Kongl. Maj:t, jag skall tillse, att allt afseende göres för att kadetterna må erhålla rymliga och ljusa lokaler, äfvensom att rummen för chefen inskränkas till hvad hans ställning nödvändigtvis betingar.

Herr Fosser: Såsom vi alla känna, gjordes af Kongl. Maj:t vid förra riksdagen framställning i enahanda syfte som nu, men frågan afslogs då utan synnerlig debatt i Kamrarne. Nu kan samma fråga sägas hafva sedan dess gjort framsteg så till vida som *dels*, under dagens diskussion, ingen talare förnekat att ett verkligt behof här förefinnes, utan fastmera det vill synas som om denna Kammare erkänt detta behof samt sålunda åtminstone i detta afseende instämt med Kongl. Maj:t, och *dels* Första Kamraren bifallit Utskottets hemställan.

Ang. anslag till ny lokal för sjökrigsskolan. (Forts.)

Det enda skäl för afslag, som blifvit anfördt, har varit att man befarat det missbruk, som möjligen skulle i fråga komma i afseende å boställsvåningens användande; men denna farhåga synes, i det skick hvori frågan nu befinner sig, vara temligen ogrundad. Enär Stats-Utskottet i sitt här föreliggande utlåtande vid anslaget beviljande fästat *dels* det vilkor att större kostnader än de nu beräknade för ändamålet icke må i fråga komma och *dels* hemställt att vid byggnadens inredning afseende i främsta rummet må fästas vid byggnadens egentliga ändamål, så att boställslokalerna må till det nödiga inskränkas, så är den grund hvarpå man velat bygga ett afslag undanröjd, synnerligast efter de kommentarier i fråga om dessa Utskottets vilkor, som i dag under diskussionen lemnats, och den förklaring herr Statsrådet och chefen för Sjöförsvarsdepartementet nyss afgifvit, hvadan jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Nordenfalk: För hvar och en som, utan någon förut fattad mening, noggrant följt diskussionen i denna fråga, vill det synas framgå, att visserligen åtskilliga af de skäl, som förebringats *mot* anslaget till ifrågasatta byggnaden vore öfverdrifna och beroende på en missuppfattning, men att, å andra sidan, en del svar, som lemnats, icke varit egnade att häfva alla de betänkligheter, som mot förslaget, sådant det i Utskottets betänkande föreligger, blifvit framställda. Bland betänkligheter, som qvarstå, är t. ex. en af beskaffenhet att möjligen föranleda *ändring i det föreliggande kostnadsförslaget*, i det man nemligen från många håll önskat reducera de boställslägenheter, som i förslaget upptagits, hvarigenom kostnadssumman ju borde minskas. Å andra sidan må man erkänna *dels* att en skola, så behöflig och med en framtid sådan som denna, icke lämpligen bör förblifva på den osäkra fot, nu är fallet, då den måste söka sig lokaler än här, än der, i mån af skolans utvidgning, *dels* ock att tiden för anvisande af medel för att börja byggnadens uppförande nu är inne.

Under sådana förhållanden synes mig icke vara klokt att helt och hållet afslå den summa, hvarom här är fråga, och jag tror att det icke skulle vara olämpligt, liksom det icke är ovanligt, om Riksdagen, till byggnadens uppförande för nästa år, anvisar en del af det belopp, hvartill kostnaden under alla förhållanden bör uppgå, helst man kan vara förvissad derom, att, då Kongl. Maj:t till nästa riksdag begär återstoden af de erforderliga medlen, den sammanlagda summan icke under några förhållanden skall öfverstiga det belopp, som nu begärts.

Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)

Om vi förfara på detta sätt, hvilket synes mig fördelaktigt, så skulle Kammaren, på samma gång den lemnade nytt bevis på sin kända beredvillighet till uppoffringar för våra undervisningsanstalter, kunna visa sitt erkännande för anordningarne i afseende på denna skola, hvilken rönt gillande icke blott inom vårt land, utan äfven af den nation, som torde vara mest kompetent att bedöma allt hvad som rörer sjöväsendet med dertill hörande undervisningsanstalter: England. Jag tror, att de, som yrkat rent afslag, borde kunna vara tillfredsställda, med det af mig nu föreslagna sätt att tillvägagå, och deras betänkligheter derigenom undanröjda, allrahelst efter de ord, vi nyss hörde från statsrådsbänken.

Jag tillåter mig derföre föreslå att för sagda byggnad må beviljas *högst* 180,000 kronor, men att Riksdagen för nästkommande år endast anvisar 100,000 kronor.

Herr Linder: Det har blifvit anmärkt emot föreliggande förslag, att, enligt ritningen till ifrågavarande byggnad, den boställsvåning, som afsetts att deri inrymmas, blifvit tilltagen allt för stor. Jag tror dock, att de anmärkningar, som i detta hänseende gjordes på förmiddagen, voro öfverdrifna och i så måtto obefogade, att expeditjons- och biblioteksrummen, ehuru föreslagna att anbringas på samma botten som chefens boställsvåning, likväl icke kunna räknas såsom boställsrum, emedan de tillhöra skolan och icke chefen samt för skolans räkning och af skolan, icke af chefen personligen, disponeras.

Men en anmärkning, som jag vill göra emot förslaget, och hvilken jag tror vara af större betydelse än någon annan, består deruti, att de logementer, som äro afsedda att inhysa 5:te och 6:te klassernas kadetter, hvilka skola vara boende inom skolan, enligt ritningen skola förläggas ända upp under kroppåsen i vindsrum, som man gerna kan kalla för vindskontor i stället för rum. Dessa logementer blifva derföre hvarken tillräckligt ljusa eller rymliga och lemna således icke heller de garantier i sanitärt häseende, som erfordras för att man skall kunna anse ritningen i den delen böra godkännas. Och jag för min del anser att denna anmärkning måhända är den väsentligaste, för så vidt man önskar att, såsom Utskottet säger i momentet b af sin hemställan under denna punkt, vid byggnadens inredning afseende i främsta rummet måtte fästas vid dess egentliga ändamål att vara undervisningslokal samt bostad för kadetterna i de 2 öfversta klasserna, och då är det nödigt att logementerna blifva fullt ändamålsenligt inrättade, något som ej kan blifva fallet om denna ritning följes. Denna omständighet skulle under andra förhållanden kunna innebära tillräckligt skäl för afslag å Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag, och jag skulle också känt mig frestad att instämma med dem, som yrkat afslag, om icke deremot förefunnes en stor betänklighet, den nemligen att, om man nu afslår den gjorda framställningen, man icke kan vara säker på att, äfven om nästkommande Riksdag

beviljar medel, den nya byggnaden kan hinna blifva färdig och beboelig till den tid, då den behöfver användas.

Min uppmärksamhet har af en ledamot i denna Kammare blifvit fästad på en annan omständighet i afseende å den föreslagna nya byggnaden, nemligen att den för Stockholms stad utfärdade nya byggnadsstadgan snart kommer att tillämpas, och det kan ju dervid hända att, om ifrågavarande byggnad, såsom uppförd i hast, finnes icke vara tillfredsställande och icke erbjuda tillräckliga garantier i sanitärt hänseende, en blifvande byggnads- eller helsö- vårdsnämnd för Stockholms stad helt enkelt förbjöde inflyttningen i den nyss uppförda lokalen vid tiden, då densamma skulle komma till användning. Under sådana förhållanden anser jag det vara med ganska stor våda förenadt att till ett kommande år uppskjuta frågans behandling. Åtminstone vill jag icke dela det ansvar, som komme att drabba Riksdagen, ifall det i följd af dylika omständigheter blefve nödigt att för ett år inhibera sjökrigsskolans hela verksamhet.

*Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)*

På grund häraf och jemväl på de af Herrar Carl Ifvarsson och Key anförda skäl instämmer jag med dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag, ehuru väl jag icke kan blunda för de betänkligheter, som här blifvit med afseende å ritningens beskaffenhet mot förslaget framställda.

Herr E. G. Boström: Jag skall bedja att få till bemötande upptaga några af de erinringar, som af Herr Statsrådet och chefen för Sjöförsvarsdepartementet framställdes i hans nyss hafda yttrande. Han sade, att det vore en vinst, att ritningarne icke blifvit af Kongl. Maj:t fastställda, innan man fått veta huru stort anslag Riksdagen för ifrågavarande byggnad vill bevilja. Jag kan i sådant fall icke förstå hvartill ritningarne skola tjena. Det är väl meningen, att dessa skola utgöra en ledning för Riksdagens om-döme, och man kan omöjligen beräkna kostnaden för en byggnads uppförande förr än man fått klart för sig huru den skall byggas. Detta är nödvändigt det första vilkoret.

Jag har på förmiddagen uppgifvit, att chefen för sjökrigssko- lan skulle erhålla 12 rum och kök, men jag har sedermera blifvit motsagd på den grund, att två af dessa rum, expeditions- och bi- blioteksrummen, icke skulle blifva chefens utan skolans. De ligga i chefens våning och han behöfver naturligtvis icke använda dem. då han i alla fall har tillräckligt utrymme, men det är klart, att de icke kunna användas för skolans ändamål mer än en eller an- nan timme på dagen, och deremellan stå de helt och hållet till chefens disposition. För öfrigt påstod Herr Statsrådet, att de båda pigkamrarne egentligen icke kunna anses såsom mer än ett rum, då de blott äro åtskilda genom en cloisonvägg. Man skulle på samma sätt kunna säga att salongen och förmaket tillsammans bil- dade allenast ett rum, då de likaledes blott äro åtskilda genom en cloisonvägg, och på så sätt skulle rummens antal blifva än färre. Dessutom får jag fästa uppmärksamheten på att dessa rum icke i och för sig äro så små. Det ena är nemligen försedt med

Ang. anslag till
ny lokal för
sjökrigsskolan.
(Forts.)

två och det andra med tre fönsterlufter. De rum, jag kallat kabinetten, har Herr Statsrådet kallat genomgångar, och detta af den orsak, att dessa rum icke äro försedda med eldstäder. I Stockholm torde det emellertid vara ganska vanligt att hafva rum, som endast erhålla uppvärmning från andra närbelägna rum, och jag förstår ej hvarför man icke vid sådant förhållande skulle kunna acceptera benämningen kabinetten. Hela skilnaden är ju blott att detta är ett franskt ord medan "rum" är ett svenskt. Således om man räknar, såsom jag gjort, kvarstår alltid 12 rum till chefs disposition.

Herr Fosser ansåg, att vi borde bevilja det äskade anslaget derför att vi i Herr Statsrådets och chefs för Sjöförsvarsdepartementet senaste yttrande skulle hafva tillräcklig garanti för att icke chefs boställsvåning skulle blifva för stor. Det är icke af denna anledning jag yrkar afslag, utan emedan skolbyggnaden enligt det uppgjorda förslaget synes skola blifva icke en sjökrigsskola utan endast en boställsvåning för en regementsofficer vid flottan, och detta synes mig obehöfligt. Herr Key upplyste äfven, att byggnaden till hälften upptages af boställslägenheter.

Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten på att enligt den Kongl. propositionen bifogad tabell chefs våning upptagits till 1,000 kronor. Denna beräkning är bestämd i år, och således hafva vederbörande ansett att en våning sådan som denna boställsvåning nu för tiden icke bör i hyra kosta mer än nämnda belopp, men jag undrar huruvida icke denna våning, särskildt med afseende å det goda läge den får, borde uppskattas till 3 å 4,000 kronor. Genom en sådan vånings erhållande skulle följaktligen chefen för sjökrigsskolan bekomma en anseelig löneförhöjning, och detta innebär en orättvisa mot de tjenstemän, som ej hafva boställsvåningar sig upplättna, utan få nöja sig med hyresersättning.

Jag talade i förmiddags om, huru dyrbar sjökrigsskolan blefve i förhållande till det ringa antal elever, som der skulle erhålla undervisning. För att ytterligare påvisa detta ber jag få nämna, att Stockholms stad, som för närvarande är betänkt att bygga ett fullständigt elementarläroverk afsedt för 5 å 600 lärjungar, beräknar kostnaden derför till 7 å 800,000 kronor. Det är klart att en byggnad afsedd för ett större antal elever alltid blifver relativt billigare än en sådan afsedd för ett ringare antal, men disproportionen är i alla fall anseelig.

Jag vidblifver mitt yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Friherre Leijonhufvud: Jag har begärt ordet egentligen derför, att jag tyckt mig märka, att diskussionen i denna fråga råkat in på en helt och hållet origtig avväg. Det synes nemligen som vi här skulle upptaga det bruk, som under frihetstiden gjorde sig gällande, då Riksdagen eller dess fullmäktig Sekreta Utskottet granskade och faststälde ritningar till statens samtliga byggnadsföretag. Det torde väl dock icke vara meningen, att dessa ritningar skola underkastas kritik från Kammarens alla 198 ledamöter,

och att alla dessa deremot skulle framställa sina anmärkningar, beroende på hvars och ens subjektiva smak. Visserligen har man här framkommit med en och annan anmärkning af större vikt, såsom att chefen för sjökrigsskolan skulle komma att erhålla alltför stor våning uti den tilltänkta byggnaden, men sådant vore ju lätt hjälpt genom att hos Kongl. Maj:t begära, att han måtte tillse, att sådant förekommes, hvarmed vi kunde vara tillfredsställda. Att deremot disputeras om, huruvida rummen äro för små eller för stora och huruvida genomgångar skola finnas eller icke och dylikt, är att tala om påfvens skägg.

Beträffande det af Herr Nordenfalk framställda förslaget, förmodar jag att hans mening är, att Riksdagen skulle bevilja hela anslaget 180,000 kronor, men för närvarande deraf anvisa endast 100,000 kronor, ty i annat fall är jag ur stånd att rätt fatta gagnet och värdet af ett sådant tillvägagående.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Det här börjar just att blifva liksom hemtrefligt. Vi hafva nu varit inne i barnkammaren, pigkammaren och fruns toilett. Det viktigaste spörjsmålet tyckes dock vara, huruvida chefen för sjökrigsskolan bör hafva en eller två pigkammare; ty i det senare fallet skulle han erhålla åtta rum, men eljest blott sju. Jag kan nemligen icke räkna de omförmälda "kabinetten" som rum. Jag medgifver visserligen, att frågan eger sin stora betydelse, men den synes mig dock ej så stor, att det kan vara skäl underkasta den gemensam votering.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Jag ber endast få göra en anmärkning mot den talare som näst före den siste hade ordet, nemligen Herr Friherre Leijonhufvud, med afseende på den jemförelse han framstälde mellan behandlingen af denna fråga och det sätt hvarpå under frihetstiden Sekreta Utskottet gick till väga, då han yttrade att det icke vore lämpligt, att Riksdagen sysselsatte sig med godkännande af ritningar och dylikt. Jag delar till fullo denna hans åsigt, men tror likvisst, att här är fråga om något annat och mera, enär icke ens regeringen gillat den nu ifrågavarande ritningen, hvilket torde vara en ganska betänklighetsomständighet. Jag för min del var visserligen icke inom Utskottet mot det nu framlagda förslaget men jag har dock velat reservera mig mot denne talares omförmälda uttryck, då, om man ser saken ur dess rätta synpunkt, man icke kan säga, att det är Riksdagen, som godkänner dessa ritningar, men väl att regeringen ännu ej gjort det.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på bifall till det förslag, Friherre Nordenfalk i sitt anförande framställt, dels ock på afslag; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit den förstnämnda af dessa propositioner vara med öfvervägande

ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, skedde alltså, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 24 punkten mom. a af utlåtandet N:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen försiggick och utföll med 94 ja mot 84 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets förslag.

Mom. b.

Blef äfven bifallet.

Punkten 25.

Mom. a.

*Ang. anslag
till artilleri-
materiel.*

Utskottet hade, enligt derom af Kongl. Maj:t afgifvet förslag, tillstyrkt:

att på extra stat för år 1877 måtte till anskaffning af *artilleri-materiel* anvisas ett belopp af 560,000 kronor.

I anledning af hvad sålunda blifvit hemställt, yttrade:

Herr Jöns Pehrsson: Det lärer väl icke vara mycket hopp om framgång för ett yrkande på nedsättning af detta anslag, oakadt, såsom jag tror, fullt giltiga skäl för ett sådant yrkande förefinnas.

Motiveringen till Utskottets förslag är så kort som möjligt. Den hänvisar endast till den Kongl. propositionen; och då man ser på den, inhemtar man af en vid densamma fogad tabell att, för att bringa de nuvarande fästningarne och den materiel, som redan är färdig att der insättas, i fullständigt skick, icke skulle felas kulor för mera än 516,000 kronor och 6 kanoner. Det tyckes att, då man har så fullsatt med materiel, som tabellen visar, det icke bör vara skäl att bifalla hela detta anslag för nästa år. Här skulle visserligen kunna invändas, att om hela detta anslag icke nu beviljas, sådant likväl måste ske under ett kommande år, och att man således endast skulle vinna ett uppskof dermed; men jag föreställer mig, att de fabriker, som tillverka denna vara, skulle lida ett stort afbräck, om man nu under detta och nästkommande år skulle anskaffa all materiel, som behöfves, men sedan icke vidare anlita dem. Icke heller är det väl tänkbart att

köpa kulor och andra projektiler för en så stor summa som Utskottet här föreslagit; och jag anser derföre, att det är allt skäl för att något nedsätta densamma. Det lärer väl dessutom vara klart, att, om vi skola tänka på att antaga den sjöförsvarsplan, som sjöministern nu framlagt, och således i framtiden få dessa ramfartyg, som skola mera stöta än skjuta sönder sina motståndare, så många kulor icke skola komma att behöfvas.

På grund af hvad jag sålunda anfört tror jag icke det är skäl att bevilja hela den föreslagna summan på en gång; utan att densamma bör nedsättas med ett par hundra tusen kronor. Hvad som fattas i materiel, kunde sålunda anskaffas litet i sender, hvaregenom man äfven sluppe att på en gång upphöra dermed.

Då jag dessutom hoppas, att den tid en gång skall komma, då man slipper skjuta bort så många projektiler, och jag redan vid föregående tillfällen förklarar, att någon rimlig anledning icke förefinnes att lägga sig till ett så stort förråd af dylik materiel, så vill jag yrka, att ifrågavarande anslag måtte till 360,000 kronor nedsättas.

Friherre Leijonhufvud: Jag vill endast anhålla om bifall till hvad Utskottet i föreliggande punkt af detta betänkande föreslagit.

Herr Adlersparre: Den förste talarens yrkande på nedsättning af detta anslag kan jag ej på annat sätt förklara, än att han icke inser behöfvet af en förbättrad och ökad artilleriemateriel. Det vore dock mycket önskligt, att så väl den ärade talaren som Kammararens öfrige ledamöter erhöle en riktig föreställning om kanonanskaffningens nuvarande vigt. Detta är en fråga, som snart torde fordra Riksdagens särskilda och allvarliga uppmärksamhet. Täflan mellan artilleri och pansar har nu numera bringat det derhän, att pansarfartygen, som förut förde endast 4, 5 eller 6 tuns pansar, nu äro klädda med ett pansar af 15, 20 till 24 tums tjocklek. För att genomskjuta ett sådant pansar har kanonens kraft är från år ökats, och följdén häraf är den, att kanoner, som för ett par år sedan ansågos fullkraftiga, numera icke kunna anses motsvara tidens fordringar. Enligt skjutförsök i England har man kommit till den erfarenhet, att en refflad kanon kan på ett afstånd af 600 fot genomskjuta ett pansar, som är 1 å 2 tum gröfre än kanonens kaliber. Vår gröfsta kanon har 9,24 tums kaliber och kan således enligt denna regel genomskjuta 10 å 11 tums pansar. Men detta är naturligtvis icke fullt tillfredsställande, då numera finnas pansarfartyg med 15 å 20 tums pansar. Denna 9,24 tums kanon väger 24 engelska ton, af hvilka hvar och en motsvara 6 skeppund. För utländska mariner tillverkas nu kanoner af 80 till 100 tons vigt, och ryska flottan har redan sju pansarfartyg bestyckade med 35 och 40 tons kanoner. Men, som sagdt, vår svenska 9,24 tums kanon väger endast 24 ton. Det betänkligaste är dock, att vi icke kunna tillverka gröfre kanoner inom landet. Hvad skola vi då göra? Skall Riksdagen anslå penningar till anlägg-

*Ang. anslag
till artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Ang. anslag
till artilleri-
materiel.
(Forts.)

gande af nya och förbättrade kanonfabriker, eller skola vi köpa våra grofva kanoner från utlandet och för hvarje sådan kanske betala 200,000 kronor och deröfver?

Den förste ärade talaren trodde att ramfartyget ersatt behovet af kanoner. Ingen må tro att dessa nya uppfinningar, torpedon och rammen, göra kanoner mindre behöfliga. Torpedon, isynnerhet den rörliga torpedon, är ett förfärligt vapen. Det fartyg som träffas af detta förstörelseredskap, går ovilkorligen sin undergång till mötes. Men det är endast i strid på nära håll, som detta vapen är farligt; på ett afstånd af några hundra fot är dess träffsäkerhet mycket otillfredsställande. Den sannolika följderna häraf blir, att de stridande, så vidt möjligt är, undvika att sammandrabba på nära håll, emedan båda parterna skulle i en sådan strid duka under genom de sjelfgående torpedos; men för att striden skall kunna ske på afstånd, fordras grofva kanoner. Och i samma mån som sjöstrid på nära håll blir omöjlig, i samma mån har också rammen utspelat sin rol. Mot en fiende, som har sjelfgående torpedos, blir rammens anfall lika säkert ledande till dess egen undergång, som bajonettanfallet på land numera är omöjligt, sedan kammarladdningsgeväret blifvit allmänt antaget. Häraf kan representanten från Sunnerbo förstå, att kanonen på intet sätt blifvit undanträngd. Då emellertid våra gröfsta kanoner hvardera kosta 40,000 kronor och kulorna dertill 120 kronor stycket, så är det tydligt, att icke många kanoner med tillräckligt kul-förråd kunna erhållas för 500,000 kronor och att det begärda anslaget icke tål vid någon nedprutning.

Herr Jöns Pehrsson: Hade jag icke redan förut varit öfvertygad derom, att detta anslag kan och bör till beloppet nedsättas, så skulle jag ovilkorligen blifvit det vid afhörandet af den föregående talarens anförande. Om den materiel, som här ifrågasättes, icke kan mäta sig med utlandets nyaste, följer såsom slutsats, att de stora pansarfartygen midt på ljusa dagen kunna segla förbi våra sjöfästningar, utan att våra kanoner förmå såra dem. När så är stäldt, tror jag vi hafva ännu större skäl, att icke vråka på med tillverkningen af en sådan oduglig materiel. Vid ett annat tillfälle ifrågasattes, huruvida staten icke borde sakta litet på den forcerade gevärstillverkningen, och nu tror jag att det är skäl att åtminstone till någon del uppskjuta tillverkningen af artillerimateriel. Man kunde nöja sig med att tillverka kulor af mest nödiga dimensioner, der största antalet såges fela. De göra visserligen icke stor skada på pansarfartyg, men kosta 120 kronor stycket.

Huru jag än betraktar saken, synes den vara så pass förtjent af uppmärksamhet, att den borde mera tagas i öfvervägande af både Regering och Riksdag, innan man anslår millioner till en materiel, hvilken — såsom siste talaren yttrade — kanske inom kort är obrukbar. Det minsta man för närvarande kan begära är nedsättning i anslaget. 360,000 kronor skulle nog räcka till att köpa det nödvändigaste. Jag vidhåller således mitt förut framställda yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de gjorda yrkandena samt gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och dels på bifall till det af Herr Jöns Pehrsson framställda ändringsförslag. Den förra af dessa propositioner ansåg Herr Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad; men som votering likväl begärdes, blef i anledning deraf en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 25:te punkten mom. a af utlåtandet N:o 19, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har Kammaren för ifrågavarande ändamål på extra stat för 1877 anvisat endast 360,000 kronor.

Voteringen företogs och visade 119 ja mot 50 nej; hvadan Utskottets hemställan af Kammaren bifallits.

Mom. b.

Blef jemväl bifallet.

Punkten 26.

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning om anvisande för år 1877 af ett anslag å 2,400,000 kronor till byggande af krigsfartyg, hade Utskottet i förevarande punkt hemställt: ^(Om anslag till byggande af krigsfartyg.)

att Riksdagen måtte Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning i den mån bifalla, att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisades till byggande af sådana krigsfartyg, som kunde med denna anslagstillgång fullbordas.

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet afgifna:

af Herr *L. Nordenfelt*, som för sin del föreslagit, att Riksdagen ville till det ifrågavarande ändamålet bevilja ett extra anslag för år 1877 af 2,000,000 kronor;

af Friherre *C. Skogman*, hvilken ansett Utskottet böra hemställa: "att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i den mån bifalla, att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisas till byggande af krigsfartyg".

af Grefve *A. Mörner* och Herr *C. Petre*, hvilka uttryckt den åsigten, att anslagsbeloppet ej borde under 2,000,000 kronor ned sättas; samt

af Herr *J. H. Rosensvärd*, hvars särskilda mening icke fans å utlåtandet antecknad.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Efter det uppläsning skett af Utskottets hemställan, anförde:

Herr von Geyer: Då Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof i år framlades för Riksdagen, ansåg jag, likasom många andra både inom Riksdagen och utanför densamma stående, att det hade varit önskligare och bättre, om regering, innan den afgaf ett fullständigt förslag till sjöförsvarets organisation, först hade framlagt ett utarbetadt förslag till landförsvarets ordnande och med till buds stående medel sökt genomdriva detta. Men då här försvaret är liktydigt med fosterlandets försvar — och ingen lärer kunna bestrida att icke Sverige behöfver *begge* dessa former af försvarssystem — så har jag icke kunnat fasthålla min nyssnämnda åsigt, angående tidpunkten för närliggande förslags framläggande; så mycket hellre, som jag icke kunnat finna några positiva skäl att anföra mot Kongl. Maj:ts regerings åsigt att denna tidpunkt nu vore inne för framläggande af en organisationsplan för sjöförsvaret. Efter att hafva sökt begrunda detta föreliggande förslag har jag slutligen kommit derhän, att jag accepterar detsamma på många skäl. Jag gör det därför, att förslaget motiv innehålla efter mitt förmenande de militäriska allurer, hvilka äro nödvändiga för en förslagsställare på det militäriska gebitet, emedan de ådagalägga såväl förslagsställarens makt öfver sitt ämne, som hans verkliga hängifvenhet för saken, ehuru det är väl sant, att icke alltid ett förslag, som är dikteradt af förslagsställaren och fosterlandsvännen, får vid hvarje framtida tillfälle sin fullkomliga realisation. Jag har vidare mottagit detta förslag derföre att efter dessa motiv förekommer ett efter mitt förmenande väl genomtänkt förslag och dertill ett sådant, som åtminstone approximativt visar, att ett efter Herr Statsrådets och Chefens för Sjöförvarsdepartementets mening verkligt försvar kan med en såsom mig synes synnerligen begränsad summa åstadkommas, då icke framstälts högre anspråk på den närvarande nästan normerade budgeten, som för innevarande år uppgår till 7,008,425 kronor 40 öre, än ett tillskott af 639,115 kronor. Vidare har jag mottagit detta förslag äfven derför att det efter mitt förmenande icke kan vara möjligt, såsom i skrift och tal anförts, att förslaget skulle kunna i verkligheten förhindra en nödvändig ansedd landförsvarsorganisation. Det har blifvit för mig alldeles klart, att en årlig anslagssumma af 639,115 kronor mera än för närvarande på 5:te hufvudtiteln icke kan komma att verka störande på den väntade landförsvarsorganisationsplanen. Slutligen har jag mottagit det Kongl. förslaget med glädje derföre att, om Riksdagen skulle antaga detsamma, Riksdagen med ens öfvergått i försvarsfrågan från tal till handling. Med dessa mina åsichter måste jag beklaga den kompromiss, som ledt derhän, att Utskottet, i stället för att omfatta organisationsplanen orubbad, af skäl, som jag icke känner, tillstyrkt att nedsätta det af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 2,400,000 kronor till 1,700,000 kronor. Derpå ligger icke mycken vikt för sjelfva organisationen; ty mindre vikt ligger på summans ned-

sättning, emedan derigenom endast åstadkommes en förlängd tid för organisationens genomförande. Men hvad som är mera betänkligt är Utskottets motivering, som af kompromissen emanerat. Stats-Utskottet har i detta hänseende, synes det mig, skadat sjelfva kärnan af förslaget, under det att detsamma beviljat mycket för skalets — skenets bevarande. Då Stats-Utskottet i sin motivering förenat frågan om organisationens tillämpning med ett blifvande förslag till landtförsvarets ordnande, så ligger det icke utom möjlighetens gränser, att det icke velat uttala sitt ogillande af sjelfva organisationen.

Frågar man nu hvad man får för dessa summor, som här äro i fråga, och hvilka, om de sammanslås för tolf år, naturligtvis uppgå till högt belopp, så ser man af Tab. 4 till Bil. N:o 4 till statsverkspropositionen att en tillökning i materielen uppkommer af 6 ramfartyg, 6 pansarbåtar och monitorer, 4 minfartyg, 18 opansrade kanonbåtar och så vidare; och derjemte visar samma tabell huru flottan kommer att se ut år 1888. Hvilken summa än en blifvande landtförvarsorganisation kommer att sluta på, så kan jag icke inse att denna slutsumma kan få något väsentligt inflytande på sjöförvarsorganisationens slutsumma, då närvarande förslag till flottans materiel är ett minimiförslag. Deremot kan jag tänka mig att sjöförvarsorganisationen, åtminstone i en punkt, kan inverka på landtförvarsfrågans stat; och det är i afseende å den fortifikatoriska delen.

Vidare är det min mening att, då vi lefva i ett europeiskt statsförbund, vi omöjligen kunna undandraga oss de former för försvaret såväl till lands som sjös, som utgöra tidens rigtning, och jag anser att det är ett förbiseende hos oss, att vi, så snart frågan rör förvarsorganisationen, liksom hafva blicken fascinerad på de stora staterna, då oss tillhör att äfven i detta hänseende observera jemnstora eller mindre staters åtgörande i frågor af denna art. Genom sådant förbiseende kan lätt hända att en i sig sjelf svagare stat kan i ett visst moment blifva starkare än den eljest i sig sjelf starkare staten. Det är derföre redan fråga, huruvida Sverige kan undgå att skaffa sig fartyg, som kunna väga sig utom skärgården och plöja Östersjöns vågor, om blott en stat sådan som till exempel Holland eller Danmark förskaffar sig sådana fartyg; jag är för min del viss derom, att vi måste följa exemplet. Det är väl sant att den tid utan tvifvel skall komma, då pansaret utspelat sin rol och måste utbytas mot något annat, det är visserligen sant att det preussiska konskriptionssystemet i sinom tid sannolikt kommer att ersättas af något annat system, men vi kunna icke vänta derpå utan vi måste för hvarje särskild tid med nödvändighet acceptera de metoder för försvaret som af hela Europa tillämpas.

Här föreligger nu för oss en sjöförvarsorganisation efter min tanke militärisk till sin uppställning, efter min tanke möjlig i anseende till dess ekonomiska grunder, och jag önskar lifligt att Riksdagen må antaga det samt att från samma regering snart må framkomma ett förslag till landtförsvarets organisation, af oss

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

alla efterlängtadt och af den beskaffenhet att vi må kunna det-samma antaga.

Af hvad jag nu yttrat framgår, att jag för min del helst skulle vilja att Riksdagen antoge Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt; men om så icke inträffar — och jag befarar det — så vill jag, då den afgörande stunden kommer, med mycken glädje omfatta Herr Friherre Skogmans reservation, som erkänner organisationens rättighet och möjlighet, på samma gång som den förordar en nedsättning i anslagssumman, som möjligtvis kan vara berättigad. Under sådana förhållanden får jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, på samma gång jag förbehåller mig rätt att biträda deras åsigt, hvilka möjligtvis komma att yrka bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Strömberg: Då den motivering, som förekommer i inledningen till Stats-Utskottets betänkande, på det närmaste sammanhänger med 26:te punkten, så anhåller jag att till en början angående denna motivering få uttala några reflexioner, till hvilka densamma efter min öfvertygelse gifver anledning.

Utskottet tyckes i det hela gilla den af regeringen nu framlagda planen till ett sjöförsvär, hufvudsakligen derföre, "att denna försvarsplan står i öfverensstämmelse med de åsikter", såsom det i motiveringen heter, "som af sist församlade Riksdag i detta ämne uttalats, nemligen att vår sjökrigsmateriel hufvudsakligen bär afse kustförsvaret". Så långt går Utskottet i sitt medgifvande, men likasom hade Utskottet ansett sig derigenom hafva gått allt för långt. ser det sig om efter en återgång och tillägger i det följande: "men hvad denna plan i öfrigt angår, har det syntts Utskottet, som borde Riksdagen för närvarande icke ingå i pröfning af densamma". Utskottet gillar planens grund, ja gillar sjelfva planen i dess öfverensstämmelse med den sist församlade Riksdagens åsikter, men i öfrigt uppkomma hos Stats-Utskottet betänkligheter. Hvilka dessa betänkligheter, dessa öfriga omständigheter nu äro, ser man af de närmast följande orden i Utskottets motivering. Först och främst känner Utskottet nu ett oafvisligt behof att, sedan fyra Kongl. förslag till omorganisation af vårt landtförsvär, utom alla enskilda motioner i ämnet, hafva fallit hos Riksdagen och Utskottet sjelft nu är i begrepp att slopa den enda sjöförsvärsplan, som blifvit af Kongl. Maj:t framlagd, då, säger jag, känner Utskottet ett oafvisligt behof att få till betraktande och begründning framlagd en plan, der både sjö- och landtförsvaret borde samordnas, på det att hvardera måtte få visa sin betydelse för *hela försvarssystemet*.

Denna önskan kan i och för sig icke klandras. Men huruvida den skall befördra framgången — och en snar framgång — åt lösningen af den för vårt land så viktiga försvarsfrågan, detta lemnar jag derhän; ty det skall framtiden komma att utvisa. Man har sagt, att i berörda hänseende skulle finnas en militärisk riktning inom vårt land, — ja, inom sjelfva representationen. Jag kan dock icke sätta tro dertill, och detta så mycket mindre

som en sådan nihilism skulle vara vår farligaste fiende. De önskingar, som Utskottet här framställt, skulle, om de förverkligades, åt denna nihilism lemna den allra bredaste operationslinje för anfall. Den skulle just derigenom komma i tillfälle att på många-handa sätt paralysera våra försvarsplaner.

Om anslag till byggande af krigsfartyg. (Forts.)

Dernäst komma uti Utskottets motivering de *ekonomiska betänkligheterna*, hvilka utan tvifvel äro de mest berättigade, men dem Utskottet löser på ett såsom mig synes särdeles öfverraskande sätt, då Utskottet säger, att "till Kongl. Maj:ts disposition borde för byggande af krigsfartyg anvisas medel till belopp, som, utan att egna sig för påbörjande af större och dyrbarare fartygscener, kunna vara tillräckliga för fortsatt anskaffning af sådan sjökrigsmateriel, hvars behöflighet och lämplighet för vårt land redan vunnit erkännande". Således ett förordande af omkostnader på en sådan cert af krigsfartyg, som redan till följd af sin *tröga fart* och sina öfriga *svaga sidor* i sjelfva verket, åtminstone för den *nu afsedda planen*, måste anses oanvändbar, hvarföre också berörda slags fartyg redan äro hänvisade till skärgårdsvapnet. Härigenom har ock Utskottet, efter hvad mig vill synas och såsom en af reservanternas också yttrat, bundit vederbörande och förhindrat fullföljandet af en rationel sjöförsvarsplan.

Hufvudsumman utaf Utskottets motivering synes mig emellertid vara, att man icke bör ingå i *någon* pröfning eller granskning utaf den nu framlagda sjöförsvarsplanen. Jag kan för min del icke dela denna åsigt. Regeringens förslag är tvärtom, efter mitt förmenande, sådant att det både *tål* och *förtjenar* att blifva granskadt, likasom det af oss, mine herrar, bör på det nogaste behjertas. Om en sådan granskning rätt grundligt företages — och jag förmodar, att så kommer att ske af de män ibland oss, som dertill äro mera berättigade — skall detta utan tvifvel lända till mycket gagn och nytta. Då jag visserligen icke är mannen att företaga denna granskning, måste jag inskränka mig till att uttala en och annan åsigt, hvartill jag kommit vid genomgående af Kongl. Maj:ts proposition och Herr Sjöministerns memorial.

Kasta vi en blick på vårt lands karta, så skola vi finna att dess kuster, med afseende på möjligheten af deras försvar mot en angripande fiende, kunna anses sönderfalla uti trenne hufvudkategorier, nemligen först och främst de stora inloppen till våra förnämsta sjöstäder och hamnar, vidare de egentliga skärgårdarne eller öflockarne, samt slutligen de mellan skärgårdarna liggande öppna kuststräckorna.

Hvad den förstnämnda kategorien beträffar, har regeringen och vårt lands representation sedan långliga tider tillbaka sökt att betrygga den genom anläggande af fästningar, samt igenfyllande af öfverflödiga sidoinlopp och dertill kommer, att ytterligare förstärkning af hamninloppen kan ske genom ett klokt användande af skärgårdsvapnet och för detsamma väl valda positioner. Hvad sjelfva skärgårdarne beträffar, är genom de vapen, som till deras skydd erfordras, i allmänhet väl bestäldt. Det är med skär-

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

gårdarne som med starkt kuperade terränger till lands. Genom ett klokt begagnande af sådan terräng samt de lokala förhållandena i skären, kan ett jemförelsevis svagt vapen på båda hållen göras betydligt starkare, och i detta hänseende kunna vi sålunda för vårt försvar hysa de bästa förhoppningar. Men när vi slutligen kasta vår blick på de öppna kuststräckorna mellan våra skärgårdar, då måste en nedslående känsla gripa oss; ty vi veta att vi äro i hög grad svaga, då det gäller försvaret på sistnämnda område, der vi befinna oss i saknad af snart sagdt all användbar krigsmateriel. Vi äro der svagare än de svage, ja, än den svagaste af våra grannar. Ty, mine herrar, utmattadt af tvänne blodiga krigs hemsökelse, har det lilla Danmark tagit lärdom af olyckan och med klar blick fattat hvad behovet kräfver; det har redan organiserat sitt landtförsvar och förskaffat sig ett i förhållande till landets storlek aktningsbjudande sjöförsvar. Om jag ej misstager mig, består detta redan utaf trenne starka pansarskepp samt fem eller sex fartyg af det slag, Herr Sjöministern nu hos oss föreslagit. Men vi! Vi ega af sådana försvarsmedel alldeles intet.

Vi få icke heller hoppas att i detta hänseende kunna repliera på vårt skärgårdsvapen. Skärgården är dervidlag, äfven om den är försedd med god krigsmateriel, icke att betrakta annorlunda än som en fästning, belägen på gränsen mellan två landmakter, som äro i strid med hvarandra. Denna fästning kan vara försedd med alla förnödenheter, med ett kraftigt artilleri, med starka vallar, med detacherade fästen, allt ordnad efter den nutida krigskonstens fordringar, men kan det oaktadt vara utan all betydelse i fråga om landets försvar. Ty fienden går helt enkelt förbi fästningen utan att mycket observera den, och hvarföre? Jo! emedan der saknas rörliga trupper, tillräckligt starka att operera i den framtågande fiendtliga arméns flank eller i dess rygg, om han skulle våga sig för långt in i landet. Finnes deremot sådana trupper inom fästningen, tvingas fienden att företaga en formlig belägring af densamma. På samma sätt förhåller det sig med en skärgård, som är försedd med sådan materiel, som blott afser försvaret inom densamma. Den fiendtliga styrkan passerar förbi skären, och befälet och manskapet på den inom skären liggande fartygen blifva på sin höjd genom sina sjökikare i tillfälle att komma i kommunikation med den fiendtliga flottan. Ty om denna icke attackerar af några angripande utfallsfartyg, icke lärer han söka upp våra der förlagda stridskrafter, dessa må nu bestå af monitorer eller annan krigsredskap. Derför aktar fienden sig nog ock, likasom om der icke finnes något försvar, går han med sin transportflotta rakt på sitt mål. Om vi deremot hade några sådana starka fartyg, hvilka det nu är fråga om att anskaffa, skulle fienden väl betänka sig, innan han på detta sätt framträngde emot våra kuster. Han kan icke använda sina krigsfartyg till transportfartyg, och af de förra måste han detachera några för att observera våra skärgårdar. Härigenom vinnes rådrum att, bakom den första linien, som skulle bildas af dessa

starka fartyg, draga upp de öfriga försvarslinierna. Nödvändigheten af att vi äro försedda med dylika fartyg synes således vara alldeles påtaglig, då man, genom att med dessa så mycket som möjligt uppehålla fienden, der bakom kan ordna den andra försvarslinien eller vårt minförsvar, på hvilket vi ju, och detta med full rätt, lägga den största vikt. Men äfven de dertill hörande apparater behöfva sitt försvar; vi behöfva dessa starka fartyg för att hägna denna materiel, då den skall sättas i verksamhet. Bakom denna andra försvarslinie åter placera vi den tredje linien, våra landtrupper, som under den tid, som kunnat vinnas, hafva tillfälle att samla sig och sin materiel på de hotade punkterna och derigenom möjligen hindra fiendens landstigning. Slutligen hafva vi vår fjerde försvarslinie eller våra centralpositioner, der allt kan binna beredas för vårt yttersta försvar.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Men dessa fartyg, hvarom nu är fråga, hafva äfven en annan uppgift, nemligen den att, i händelse våra skärgårdsvapen behöfva flyttas, vara till skydd för dessa svaga och trögående fartyg vid deras färd i öppna hafvet. Det kan naturligtvis icke falla mig in att ingå i pröfning af, huru dessa starka fartyg böra vara beskaffade. Mig synes det dock, som den cert, hvilken här af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen, vore särdeles lämplig, i det att den förenar en viss måtta i sina dimensioner med tyngd, stäfkraft och manöverfärdighet, hvilka egenskaper ju äro af den allra största vikt för det nutida stridssättet.

Det har alltid hänt och skall alltid hända, att sådana fartyg, i täflan med en större motståndare, genom den möjlighet de ega att ersätta med rörlighet och hastighet hvad som brister i kraft, kunnat göra sin fiende ett betydligt afbräck.

Ett land, med oss i någon mån jmförligt i afseende på tillgångar, är Holland. Jag tror att jag icke misstager mig om jag säger att under de tio sista åren detta land varit betänkt på att fullfölja sin redan för ett par decennier sedan fattade plan att bygga en pansarflotta, deraf en del är beräknad för landets grunda farvatten i kanaler och hamnar och en annan del, nemligen de svårare pansarfartygen för striden i öppna sjön.

Det är dock alldeles visst, att vi alltid måste blifva underlägsna på hafvet, säger man; ty vi kunna icke täfla med de större nationerna i anskaffande af en stark flotta. Men det är äfven en sanning, att en svagare flotta kan åstadkomma förvånande verkningar i afseende på ett lands försvar. Det ligger ännu i lefvande människors minne hvad den jmförelsevis svaga danska flottan den 2 April 1801 åstadkom i strid med den så betydligt öfverlägsna engelska flottan i det märkliga slaget på Köpenhamns redd. Genom kloka dispositioner, genom ihärdighet och mod kunde de underlägsna danska skeppen här åstadkomma ett kraftigt och följdrikt motstånd mot världens mäktigaste flotta, under anförare sådana som Nelson och Parker.

Ur vårt eget lands sjökrigshistoria kunna flera dylika exempel uppräknas. Jag vill blott erinra om ett enda, då under Carl XII:s tid år 1713 en kommandör Raab med blott trenne fartyg,

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

allt från Hogland till Helsingfors genom oupphörliga strider uppehöll en af icke mindre än 14 stora skepp bestående rysk flotta och hindrade en tillämnad landstigning. Nu vet jag visserligen, att förhållandena vid den tiden voro vidt skilda från hvad de nu äro; men det skall alltid kunna inträffa att en svagare flotta, som är väl bemannad och väl förd, skall kunna med fördel strida äfven med en starkare, om omständigheterna klokt beräknas och "modet ej fattas".

Jag vill, med afseende på det yrkande jag har att framställa, förena mig med den första delen af den föregående talarens yrkande, nemligen bifall till Kongl. Maj:ts framställning om anslag af 2,400,000 kronor, men utan alla andra vilkor än att de användas till byggande af starka krigsfartyg.

Mine herrar! Medan jag har ordet, anhåller jag att ännu några ögonblick få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk; endast för att bemöta några inkast, som ofta blifvit gjorda i denna fråga och dem jag tycker mig icke kunna med tystnad förbigå. Redan vid remissen af den Kongl. propositionen hördes, visserligen icke i denna Kammare, men dock inom detta hus, den fråga framställas: "hvad är nu på färde, när en så stor apparat förberedes? Hvad är på färde, då så stora rustningar, så stora uppoffringar anses behöfliga? Mine herrar! På färde är hvad som alltid är på färde i de menskliga förhållandena, i synnerhet de politiska, nemligen att allting är vanskligt, att hvad som nu består snart har upphört att finnas till, att den ena dagen icke är den andra lik samt att i följd häraf den fredsdag af snart sjutio år, som Sverige ännu åtnjuter, innan vi det ana kan komma att sluta med en blodig afton! På färde är dessutom det betänkliga förhållandet, att vårt land aldrig — isynnerhet om vi betrakta krigskonstens nu varande utveckling — stått så svagt och värnlöst mot sina grannar som nu.

Det är äfven sagdt från samma håll, att de stora kostnader, som man nu har för afsigt att nedlägga i krigsfartyg och andra förstörelseredskap, bättre och välsignelserikare kunde användas, till utvecklande af industrien i vårt land, till höjande af konstler och vetenskaper och till befrämjande af vårt lands kultur.

Mine herrar! Det kan ingen i högre grad än jag respektera den art af fosterlandskärlek som uttalar sig i dessa ord; men jag hemställer om icke den fosterlandskärlek är oss mest af nöden, som först och främst ser till, att vi fortfarande verkligen ega ett fosterland att älska; männe icke *der* fosterlandskärleken har det skönaste fältet för sin verksamhet? Vilja vi verkligen icke på det sättet trygga vårt lands framtid; icke underkasta oss de kostnader som detta kräfver, då återstår oss sannerligen intet annat, än att i ro slå oss ner och räkna de nådår, som af våra öfvermäktiga grannar kunna varda oss förunnade. De blifva säkerligen icke allt för många.

Det har äfven ofta blifvit framkastadt ett ord om en "*sjögående flotta*". Detta ord har blifvit till ett slagord att skrämma upp dem, som kanske alltför litet tänka på hvad vårt lands för-

svar kräfver, och man har använt det såsom en absolut kraftig ramm, med hvilken man genom förnyade stötar oafslåtligen sökt sänka vårt sjöförsvär i hafsens djup!

Om anslag till byggande af krigsfartyg. (Forts.)

Men hvad är väl här egentligen fråga om? Fatta vi begreppet så, som det Kongl. förslaget vill hafva det förstådt, så är en sjögående flotta icke något annat än en samling af verkligt tidsenliga, kraftiga krigsmaskiner, som icke behöfva ila tillbaka till strandens stenar och gömma sig, så snart en rökpelare från en fiendtlig ångare visar sig vid synkretsen, utan som med klokt begagnande af tillfällena och omständigheter kan våga sig ut emot fienden för att göra honom det afbräck den förmår genom att fördröja eller förhindra hans operationer och göra hans kommunikationslinier otrygga.

Men — har man sagt — det är just sådana krigsmaskiner som vi *icke* böra bygga; de krafter vi egna deråt skola komma att dragas från vårt *landtförsvär*, från de krafter som en gång skola verka och agera på våra fält, i våra dalar och skogar.

Här, om någonsin, gäller det ordet: "det ena skall man göra, det andra icke låta".

Om nu så varit, att representationen efter 10 års öfverläggningar i detta hänseende, efter de mångfaldiga diskussioner som i denna fråga egt rum och de betänkanden, som blifvit granskade och förkastade, för att snart åter framstå, man kunde se något annat, något betydelsefullare resultat än den dubbelfråga, som kom till lifs den 24 Maj 1873, då, mine herrar, skulle jag måhända hafva tvekat, ehuru jag alltid ändock skulle hafva erkänt vigten och värdet af Herr Sjöministerns nu framlagda förslag, men, som saken nu står, förefaller det mig aldeles icke underligt om hvarje fosterländskt sinnad man, och i synnerhet en fosterländskt sinnad regering, vänder sin blick till hafvet för att derifrån ordna ett försvar, som synes blifva allt mer husvillt på vårt fastland.

Det är ju en obestriddlig sanning att på hafvet skall vår ovän komma, men det är också visst att det är just detta haf, som är i stånd att säkrast och djupast bädda hans graf.

Vi ega dessutom der ute i Österhafvet en besittning, förenad med vårt land genom gamla, månghundraåriga minnen, minnen af gemensam framgång, gemensamma lidanden. Det är oss väl icke nog att kasta öfver till denna ö en telegrafkabel, lika som om vi dermed skulle kunna hålla honom kvar, men för öfrigt endast egna densamma vår medkänsla. Vi äro tvifvelsutan skyldiga denna dyrbara och i synnerhet under krigstider så högst nödvändiga besittning ännu något mera.

Man har kallat denna ö för "Östersjöns öga", och i sanning, "rifves det ögat ut", då börjar det också snart att skymma på gamla Sveas lifsdag.

Men — heter det vidare — "vi hafva ej råd".

Redan Tegnér yttrade i en sång, som är oss alla känd och kär, att vi numera icke egde något annat skygd än "*vårt armod och den djupa sjö*".

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Hvad armodet beträffar uttalade han med rätta sin klagan, då han med missmod såg sin tids svaghet; men huru mycket har icke sedan den tiden förändrats och huru högt har icke vårt land och vårt folk sedan dess stigit i kraft och välstånd. Tänka vi först på de *enskilde individerne*, så måste vi väl medgifva, att tidens flärd och öfverdåd jäfva den gamla sagan om vår fattigdom.

Den njutningslystnad, som genomgår vår tid och den miss-hushållning med vare sig svårare eller lättare förvärfvade medel, som går genom samtliga samhällsklassers lefnadssätt, ända ned till de djupaste lagren af vårt folk, utvisar tydligt att vi numera icke äro fattiga, åtminstone då det gäller att söka timlig njutning.

Se vi åter på *vårt land i dess helhet* och på dess nutida kraft och förmåga att bära sina bördor, så låtom oss blott tänka på hvad detta land mängen gång burit i tider af djupaste nöd och betryck och noga lägga på hjertat en annan författares ord, som här synas tillämpliga: "*dyrast, hur vår nöd än stegras, är och blir dock att besegras*".

Hvad deremot angår det yttrande den store skalden haft i afseende å våra hafs förmåga att skydda och värna oss mot fiender, så tror jag att han derutinnan har desto mera rätt. Och en sådan bundsförvandt skulle man dock vilja öfvergifva, kanske den enda pålitliga vi ege!

Hafvet och dess vida trakter kunna ej alla världens strateger, om de än äro aldrig så visa, uppmäta och beräkna.

Måhända sitter redan nu i främmande land någon sådan krigsvetenskapens heros lutad öfver sitt arbetsbord, som är betäckt med kartor och fälttågsplaner — kanske är han just nu sysselsatt med att uppmäta någon af våra kustprovinser. Plötsligt klarnar hans blick, han slår med sitt stift på kartan och utropar "här är stället". Männe han då menar stället för strid eller också för seger? — Visst är, mine herrar, att hvad den mannen, som jag nu har för tanken, med sitt ritstift på kortet teknat, det har historien sedermera med blodigt stift inristat på häfdens blad till everldelig åminnelse för ett folk, som icke i tid beaktar hvad framtiden möjligen kan medföra, som icke under fredens tid vet att bereda sig för krigets pröfning, men hafvet såsom stridsrymd mäter han dock icke upp, vore han än den visaste bland alla vise.

Det finnes visserligen en "*en lag för stormar*", men den lagen skrifves icke af människohand; vågens krafter kan han icke begränsa, och djupets dolda vanskligheter trotsa hans beräkningar.

Här är ju dessutom icke fråga om att vi skulle träda fram såsom ett folk, det der önskade att beherska Östersjön och angränsande haf, och att vi ännu en gång skulle låta locka oss in på en storstatspolitik; den drömmen drömmar numera ingen svensk. Frågan är endast den, om det icke vore oss möjligt att ännu en gång, när stormen hviner, kunna gå ut med högtryck, för att visa världen hvad svenskt jern, svensk ingenjörskonst och svenskt mannamod kunna förmå till vårt lands försvar.

Utskottet har i sin motivering talat om att vårt sjöfolk borde behållas vid sin sjömannaduglighet, "hvarpå vapnets styrka förnäm-

ligast beror“. Detta är en mycket vacker tanke, men huru skall denna sjömannaduglighet kunna uppehållas och förvärfvas, om man icke består detta folk sådana fartyg, som just behöfvas, för att när och hvar som helst kunna upptaga striden med fienden? Det är på sådana för striden i öppna sjön ämnade fartyg, som såväl vårt sjöfolk som förnämligast dess befäl skola hafva sin öfning. Och hvad nu denna vår intelligenta, utmärkta sjöofficerscorps och vårt genom öfning så bildbara sjöfolk beträffar, så kräfva äfven de sin andel i vårt lands försvar; äfven de ega rätt att få sin plats sig anvisad i den gemensamma striden för frihet och sjelfbestånd — och vi få icke tillbakavisa detta deras rättmätiga kraf. Vi göra tvärtom klokt i att ställa *dem* i första träffen, ty der är deras plats, och de skola icke svika den, derom är jag viss, de hafva dertill för ofta sett döden i ögonen. Lita vi till dem, så är jag viss derpå, att de ännu skola lägga ett blad till “svenska flottans minnen“. Mine herrar! Det är nyligen sagdt i denna Kammare, och med rätta, att man icke bör fatta ett beslut under intrycket af en känslöstämning. Nej, visserligen icke, men är någon känsla i verlden berättigad, så är det fosterlandskänslan, och jag vågar då också tro, att jag i denna känslas namn icke förgäfvades talat till Sveriges folkvalda representanter.

Jag förnyar mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Fredenberg: Då Herr sjöministern med sin sakkunskapsrika och öfverlägsna bevisföring klart och tydligt visat, hvilken framstående plats vår flotta både kan och bör intaga i landets försvarssystem, så vida naturligen materielen är så sammansatt, att den kan motsvara denna sin stora bestämmelse, och då härtill kommer, att kostnaden för det nya förslaget är särdeles väl afvägd efter måttet af våra finansiella krafter, kan jag för min del icke instämma i Stats-Utskottets åsigt, att till en oviss framtid undanskjuta denna för fosterlandet så viktiga angelägenhet. Då väl ingen, som inser nödvändigheten af ett mera betryggande sjöförsvar, med skäl torde kunna påstå, att en förhöjning af omkring 640,000 kronor i det nuvarande anslaget till femte hufvudtiteln öfverstiger landets förmåga att bära denna ökade utgift, eller att denna summa på något sätt kan verka rubbande på planen för ett tidsenligt ordnad landtförsvar, som dererom i en stark flotta skulle erhålla ett både behöfligt och säkert stöd, och hvars hedrande plats i främsta träffen af vår försvarslinie alltid måste blifva densamma, hvilken härordning vi än må få, så anser jag det icke vara klokt att sammankoppla de båda försvarsfrågorna med hvarandra, ty med kändedom om den förbistring i åsichter, som förliden riksdag råde inom denna Kammare rörande arméns omorganisation, synes det, som om de olika meningarne icke så snart skulle låta sammanjemka sig, och följden blefve då blott den, att dessa båda frågor, som hvar för sig äro lika viktiga för vårt land, äfven lika länge finge vänta på en tillfredsställande lösning. Att, såsom Stats-Utskottet i motiveringen till

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

sitt betänkande antyder, inskränka vår flottas cert till endast kanonbåtar och minfartyg är att beröfva kustförsvaret större delen af sin kraft och sin rörlighet samt att inskränka detsamma till blott ett positionsförsvär vid några viktigare flottstationer, under det att större delen af kusten vore blottad på allt försvar, derföre att vi sakna den snabbgående och starkare fartygsmateriel, som kan skynda till de hotade punkternas undsättning, för att der jemte våra opansrade, men med pansarbrytande bestyckning försedda, kanonbåtar upptaga striden.

Bland de fördelar, som en flotta, byggd i enlighet med sjöministerns förslag, otvifvelaktigt skulle bereda vårt försvar i dess helhet och som bestämt min öfvertygelse i denna fråga, synes mig de viktigaste vara, att den tvingar fienden till större kraftutveckling och fördröjer således hans krigsoperationer, hvarigenom vi få längre tid på oss för att vidtaga nödiga försvarsåtgärder, samt att den förhindrar inträngandet i skärgården, der fienden med sina stora och djupgående, mindre lätt manövrerade, pansarfartyg kommer in på ett för sig farligt och ogynnsamt stridsområde, och då han derföre måste begränsa anfallet till ett mindre antal, för landstigning tjenliga ställen på den öppnare delen af vår kust, så kunna vi derigenom å vår sida med större sannolikhet beräkna fiendens blifvande operationsföremål och derigenom hålla armén mera samlad för att möta den väntade landstigningen. Som fienden derjemte måste dela sin pansarflotta för blokaden af våra kuster och för konvojen af den stora transportflotta hans anfallsarmé kräfver, så utjemnas vid flera stridstillfällen den fientliga marinens öfverlägsenhet, och då erfarenheten från alla sjökrig och i synnerhet det amerikanska kriget visat, att ingen blockad kan blifva så effektiv, att ej en genombrytning antingen med våld eller list ganska ofta är möjlig, hvarigenom icke blott en landstigning i betänkelig grad hotas, utan äfven förbindelsen med eget land lätt kan afbrytas eller försvåras, så torde en fiende, med sådana vådor för ögonen, två gånger betänka sig, innan han angriper ett fredsälskande folk, som visserligen numera helst utkämpar kulturens välsignelserika strider, men som likväl vid minnet af sin gamla krigarära, och i känslan af sin frihetskärlek, hvarken tål eller låter våldet och orättfärdigheten föreskrifva sig skymfliga lagar. Man har väl påstått, att olika åsikter om rammfartygens lämplighet skulle hysas af fackmän, men jag tror likväl att denna olikhet mera gäller mindre viktiga detaljer, ty i sjelfva hufvudsaken, eller rammens ändamålsenlighet som krigsfartyg, synes deremot stor enighet råda, då dessa fartyg med synnerlig ifver byggas i alla mariner, utom den svenska, och öfver allt skattas som en krigsflottas starkaste anfalls- och försvarsvapen. Skola vi dröja med anskaffandet af en tidsenlig flotta, till dess fullkomlig visshet och enighet uti alla detaljer vunnits, så ligger med säkerhet denna tidpunkt utom vår synkrets, ty så länge den menliga uppfinningsförmågan icke upphör att existera, kommer den nog att modifiera äldre åsikter och konstruktioner rörande fartygsmaterielen, men, mine herrar! det betänkeligaste vid ett sådant temporiserande

är, att fosterlandet möjligen en gång kan få sitta hårdt emellan för vår nuvarande obeslutsamhet. Genom en planmessig byggnad är Danmarks flotta för närvarande starkare än vår, och består, efter hvad jag kunnat inhemta, af 3 bepansrade fregatter, 5 pansarbatte-rier, ungefär motsvarande de hos oss nu föreslagna rammfartygen, och 2 äldre pansarkorvetter, samt obepansrade 5 ångfregatter, 5 ångkorvetter och 7 kanonbåtar, då deremot Sverige med dubbelt så stor folkmängd har blott 4 monitorer med ringa hastighet, 10 icke sjögående pansarkanonbåtar med lika otillfredsställande rörelseförmåga som monitorerne, samt af obepansrade, ett antiqveradt ånglinieskepp, en ångfregatt, 3 ångkorvetter och 11 kanonbåtar, och torde det vara vissheten om denna betydliga öfverlägsenhet till sjös, som kom detta vårt lilla lifskraftiga grannland att intaga en så deciderad hållning i den obehagliga tvisten rörande lotsningen i Öresund. För mig åtminstone är det alldeles påtagligt, att om vi verkligen vilja bevara vår sjelfständighet, måste vi anskaffa oss en, efter våra tillgångar, stark flotta, lika väl som en stark här, ty båda äro lika nödvändiga för fosterlandet, som för hvarandra. Att förstärka flottan, på sätt sjöministern föreslagit, så skyndsamt som möjligt, är i min tanke nödvändigt, och då anslagets beviljande icke kan i någon mån hindra en arméorganisation eller göra den ekonomiskt omöjlig, hemställer jag, att det af Kongl. Maj:t för år 1877 äskade anslag å 2,400,000 kronor för krigsfartygs byg- gande måtte af Kammaren bifallas.

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Då jag vid remitterandet till Stats-Utskottet af den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof icke var i tillfälle att jemväl i denna Kammare uttala och redogöra för de åsichter, jag förfäktat i det inför Kongl. Maj:t framlagda underdåniga memorial, som jag i denna fråga afgifvit, torde det för mig vara en skyldighet så väl emot denna Kammare som emot mig sjelf att, med hänsyn till de olika bedömanden, detta mitt memorial varit underkastadt, yttra mig något öfver det- samma.

Då jag sistlidne riksdag i frågan om anvisande af medel till nybyggnad af krigsfartyg hade ordet i denna Kammare, uttalade jag mig om nödvändigheten af en klar och tydlig uppfattning, en bestämd öfverensstämmelse i åsichter mellan regeringen och representationen om den rigtning, i hvilken man anser, att vårt sjöförsvars vidare utveckling bör gå till närnående af den styrka, som vården om vår sjelfständighet af detsamma kräfver.

Förefinnes denna nödvändighet — och ingen här torde be- strida den saken — så lär det väl icke heller finnas något bättre sätt att försöka åstadkomma denna öfverensstämmelse i åsichter statsmakterna emellan, än att den departementschef, åt hvilken ledningen af denna del af försvaret blifvit anförtrodd, i så tydliga ordalag som möjligt inför Kongl. Maj:t och representationen fram- lägger sina åsichter i ämnet.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Detta är hvad jag gjort. Och hvilka äro de åsigtter jag uttalat? Jo! att om vi alls icke vårda om kusternas försvar, skulle en fiende utan vidare omständigheter kunna när han ville, samt utan att möta något allvarligare motstånd, landsätta hvilken truppstyrka som helst på hvilken del af våra kuster som helst;

att, derest ändamålet med vårt sjöförsvar *uteslutande* vore att stänga vissa inlopp, för att derigenom förhindra en fiende att bemäktiga sig vissa viktiga platser, så skulle ett lika betryggande försvar af dessa inlopp säkerligen kunna åstadkommas genom *jasta* befästningar med dertill hörande minmateriel för en kostnad, långt mindre än den, som erfordras för en särskildt till detta ändamål afsedd flytande materiel, vid hvilket förhållande landet icke borde betungas med utgifter för något särskildt försvarsverk till sjös, utan kunde vi då bättre använda alla för försvarsändamål umbärliga medel på försvaret till lands;

att, om vi ega endast en sådan flytande materiel, som lämpar sig för försvaret i skärgården, och om försvaret icke utsträcker utom densamma, är fienden visserligen icke i afseende på sina planers genomförande i alldeles samma lyckliga belägenhet, som derest vi icke egde något försvarsverk alls till sjös, men att först när vi anskaffat och bemannat en sådan materiel, att vi med densamma kunna uppträda äfven på de mera öppna delarne af kusten, då först kan sjöförsvaret uppfylla den bestämmelse detsamma bör tillkomma.

Hvad säger man nu häremot? Mot det som jag nu anfört har man, så vidt jag kunnat finna, icke gjort någon invändning af beskaffenhet, att den egentligen kan anses innefatta ett underkännande af hvad jag sålunda yttrat; men man har frambällit i fråga om den materiel, som jag för min del anser vara den lämpligaste, att den till viss del icke kan motsvara de förväntningar, som jag velat vid densamma fästa. Man anser, att större bepansrade fartyg, besittande starkare rörelseförmåga, skulle blifva för dyra att underhålla, och att de i allmänhet icke skulle bidraga till målets vinnande i någon väsentligare mån; men min öfvertygelse är den, att, äfven om vi kasta ut huru mycket penningar som helst på anskaffande af en lättare materiel, så skall dock denna materiel, derest vi icke hafva bepansrad materiel såsom stöd — om jag så får uttrycka mig — för den lättare, icke fylla ändamålet.

Man säger, att pansaret är på väg att försvinna, derföre att industrien i afseende på kanoners tillverkning icke har några gränser, att man deri kan gå så långt som helst; men, ehuru jag tror, att kanontillverkningen kan bringas upp till en oerhörd grad, så följer häraf icke, att pansaret skall afklädas fartyget. Min öfvertygelse är den, att, lika litet kan pansaret afklädas fartyget, som vi någonsin eller förr än det blifvit ett enda världsvälde kunna komma till en allmän afväpning, och att, huru rättänkta, huru människovänliga sträfvandena för en allmän afväpning än må vara, lika fruktlösa skola dessa sträfvanden dock blifva intill dess, som sagdt, vi kommit under ett världsvälde. Ty om de större

staterna afväpna, men icke de mindre, hvad blir då följden? Jo, att de mindre få öfvertag öfver de större. Detta är jemväl förhållandet i afseende å pansaret; och om de större marinerna lägga bort detta, så utgör den omständigheten, enligt mitt förmenande, ett ytterligare skäl för oss att behålla detsamma. Jag vill närmare förklara detta skäl. Det är pansarets tjocklek, som betingar kanonens styrka. Deraf följer också att, derest det icke användes pansar, som betinga dessa svårare och kraftiga kanoner, sådana icke vidare komma att tillverkas, emedan emot *svagare* materiel den lättare kanonen är mycket mer förstörelsebringande än den starkare kanonen, hvars så väl kula som granat går midt igenom den fientliga materielen, under det den lättare kanonens granat deremot kreverar, då han stöter emot föremålet, och följaktligen blir mera förstörelsebringande. Jag tror således icke, att, hur man än resonerar, pansaret kommer att borttagas. Att man deremot inskränker dess användande till materielens mest ömtåliga delar, det är en naturlig sak. Ty endast på detta sätt kan man åstadkomma ett pansar tillräckligt starkt för att motstå äfven det svåraste artilleri. Nu har man sagt, att det pansar, som afsetts att anbringas på de s. k. rammfartygen, skulle vara för svagt.

Förhållandet är dock, mine herrar, att det för närvarande endast finnes 3 kanoner, uppställda i fartyg, som på ett afstånd af 2,000 fot kunna genomskjuta detta pansar af 11,5 decimaltums tjocklek, nemligen en engelsk 35 tons-, en rysk 40 tons- och en tysk 36 tons kanon. Men det finnes jemväl 3 andra i fartyg uppställda kanoner, som på ett afstånd af 500 fot besitta en sådan styrka, en engelsk 25 tons, en tysk om 27 $\frac{1}{2}$ tons och vår egen 27 centimeters kanon.

Man säger vidare, att ifrågavarande fartyg blifva så dyra, att nationen ej har rygg att bära kostnaderna för desamma. Jag tror icke heller, att detta är förhållandet. Ty vill man åstadkomma ett betryggande försvar, men vill bygga detta på *annan* grund än på den grund, som fordrar äfven dessa *starkare* fartyg, måste man i stället komma fram med ett mycket större antal. Man har att välja emellan, att af de kostnader, sjöförsvaret kräver, antingen använda $\frac{2}{3}$ till materiel och $\frac{1}{3}$ till beklädnad och aflöning åt bemanningen eller tvärtom, $\frac{1}{3}$ till materiel och $\frac{2}{3}$ till beklädnad och aflöning. Jag hemställer dock till hvar och en, om det icke är mera öfverensstämmande med mensklig uppfattning, att, der man kan använda materiela medel till sitt försvar, der bör man icke byta ut dessa emot menniskor. Men detta skulle, mine herrar, blifva förhållandet, om vi icke hålla fast vid de grundsatser angående materielens beskaffenhet memorialet innehåller -- hvilka äfven Utskottet för sin del tyckes vilja godkänna, då det säger, att planen utgår från den förutsättning, att vår sjökrigsmateriel endast bör afse kustförsvaret -- de nemligen, att vi hålla oss äfven en *kraftigare* materiel och icke gå in på sådana vägar, hvarigenom vi skulle tvingas att använda massor af folk, och detta på sådana fartyg, om bord å hvilka de icke vore skyd-

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

dade ens mot gevärseld. Ingen kan väl påstå, att icke ett bepansradt fartyg skall inom en transportsflotta kunna åstadkomma stor förödelse. Men hvad blefve följden, om vi ginge dit med opansrade fartyg? Jo, att de fiendtliga fartygen med sin gevärs- och i synnerhet mitraljöseld bortsopade hvarje man på det obepansrade fartyget. Sådan är mitraljösens kraft, att dess skott kunna genomtränga den plåt, hvaraf obepansrade fartyg i allmänhet äro byggda, och den kan således med fördel användas mot den flotta, som begagnar lättare materiel.

En invändning har blifvit gjord, hvilken jag erkänner vore mycket vigtig, derest jag icke vore i tillfälle upplysa, att den här icke har någon tillämpning. Invändningen består deruti, att fartyg så beskaffade, som de uti statsrådsprotokollet för i år omnämnda, ej skulle kunna passera Kalmarsund. De, som så sagt, hafva haft fullt fog dertill, emedan farvattnet icke varit så utprickadt, att mera än 15 fot djupgående fartyg kunnat genomgå sundet. Det är först under sistförflutna år upplysning vunnits derom, att till och med 20 fots fartyg kunna genomgå farleden, sådan den nu är, med tre kurser, men med någon muddring med endast en kurs. Dessa mätningar hafva blifvit gjorda på föranstaltande af chefen för sjökarteverket, och karta har deröfver nyligen blifvit upprättad, som jag tagit med mig hit, för den händelse det skulle intressera någon af Kammarens ledamöter att af densamma taga del.

Åtskilliga andra invändningar hafva ock blifvit mot förslaget framställda, ehuru måhända af mindre vikt, och som jag derföre anser öfverflödigt att här upptaga till vederläggning. Jag ber derföre endast att få till Kammaren framföra en vördnadsfull hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, icke under förhoppning, att densamma kommer att vinna Kammarens bifall, men derföre att jag, för min del, är fullt och fast öfvertygad om riktigheten så väl af de hufvudgrunder, som finnas anförda i mitt underdåniga memorial, som äfven att dessa grunder stå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de detaljer, som i memorialet finnas närmare beskrifna, äfvensom derom att vi med detta sjöförsvår skola kunna gemensamt med landtförsvaret åt fosterlandet räcka en värnande hand. Då jag hyser en sådan öfvertygelse, skulle det ju förefalla ganska besynnerligt, om jag icke här skulle hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, då ju häraf skulle kunna slutas, att jag icke ville öfvertaga ansvaret för genomförandet af denna plan. Men detta ansvar är jag färdig att åtaga mig, och jag hyser också den öfvertygelsen, att det icke vore rätt af Kammaren att genom något beslut, som bunde händerna på Kongl. Maj:t, lyfta detta ansvar från den, som är skyldig att bära det, och lägga det på sig sjelf. Ty sådant blefve onekligen förhållandet, derest Riksdagen på ett eller annat sätt för Kongl. Maj:t föreskrefve, att endast den ena eller andra fartygscerten borde byggas.

Herr Brodén: Det skall helt visst hos mången väcka förundran, att en man, af egen erfarenhet så litet bekant med de

till sjöförsvaret hörande förhållanden, som jag är och i följd af min lefnadsställning måste vara, dristar sig att uppträda och begära ordet vid ett tillfälle sådant som detta, då en af de viktigaste punkterna i det föreliggande sjöförsvarsbetänkandet är under öfverläggning och dess öde skall af Riksdagen åtminstone för denna gång afgöras; och kanhända skall ett sådant uppträdande synas rent af förmätet, sedan flere andra talare yttrat sig i frågan och bland dem förnämligast herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet. Men så visst det är hvarje riksdagsmans förpligtelse att med de medel och utvägar, som stå honom till buds, söka bilda sig en öfvertygelse äfven i sådana ämnen, som förut varit honom främmande och i hvilka han icke haft eller öfver hufvud icke behöft hafva någon fullt bestämd mening, så må det ju icke förtänkas honom att, på det sätt han kan, söka göra den öfvertygelse, det lyckats honom förvärfva, gällande och uttala densamma, synnerligen som en frågas utgång beror visserligen i första rummet på styrkan och vigten af de skäl, som anföras för eller emot, men också i icke obetydlig mån på antalet af de personer, som före det afgörande ögonblicket öppet bekänna sig antingen som försvarare eller motståndare till det ifrågavarande förslaget. Min mening i sjöförvarsfrågan må alltså väga mycket eller litet, den må hafva tillkommit på det ena eller andra sättet, anhåller jag dock få i frågan yttra mig, för att, om icke mera, tillkännagifva på hvilken sida jag vid omröstningen kommer att stå.

Antagligen har vid många föregående tillfällen, då diskussion om vårt sjöförsvår förevarit, blifvit erinradt om, hurusom en af våra största Konungar gifvit oss ett slags politiskt testamente i de bekanta orden: "Antingen skola svenskarne, sedan de öfvergått Östersjön, sluta med herraväldet öfver detta haf genom att sätta sig i besittning af alla dess kuster, eller ock lemna allt, sluta sig inom sina klippor och skär, lefva sinsemellan eniga och hålla en stark flotta; då skall dem ingen lätteligen med fördel antasta". Detta råd, gifvet för århundraden tillbaka, torde vara helsosamt att följa ännu den dag som i dag är, väl förståendes så, som det nu kan följas. Vi hafva nemligen icke samma val som våra förfäder, Gustaf II Adolfs samtida och de närmast följande generationerna, hade; för oss föreligger icke något "antingen, eller", vi äro förvisade till ettdera af de båda. Vårt eröfringstidehvarf är för längesedan förbi och torde väl, såsom redan blifvit sagdt i dag, aldrig mera återkomma. En annan bana är oss anvisad, en bättre, en lyckligare och, rätt sedt, äfven ärorikare än eröfringens, och skulle det oaktadt någon gång hända, att vårt folk, gripet af ett obetänksamt bragdbegär eller hetsadt af opinionen för dagen, frestas att förgäta sin fredliga kallelse och vilja draga svärdet opåkalladt, då hafva vi ännu ett testamente att minnas, en stor konungs testamente, till syftningen endels likartadt med det förra. Då grundläggaren af vårt nuvarande konungahus för 66 år sedan första gången satte foten på svensk jord, helsade han sitt nya fädernesland med, bland andra, dessa tänkvärda ord: "Jag har sett

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

kriget på nära håll. Jag känner dess lidanden. Ingen eröfring kan trösta fosterlandet för dess söners blod, utgjutet på främmande mark. Freden är det enda berömliga målet för en vis och upplyst regering“. Dessa ord tilltala oss utan tvifvel, de finna genklang i vårt bättre medvetande; och då vi nu äro hänvisade till blott den ena af de två politiska möjligheterna, finna vi oss deri, och det icke af nödtvång allena, utan af fritt val; vi begära ingenting bättre än att oantastade få sköta fredens värf inom våra klippor och skär.

Men skulle detta förunnas oss, måste vi också akta på den store Vasa-konungens råd, att hålla en stark flotta. Han sade icke en stark härsmakt öfver hufvud, utan en *stark flotta*, och utan tvifvel hade han goda grunder för hvad han sade. Att gifva oss en sådan flotta, väl icke en sådan som kan skickas att på mer eller mindre aflägsna haf mäta sig med främmande sjömakter, utan en sådan som är tillräcklig för vårt kustförsvar, är hvad detta Kongl. förslag åsyftar; och vi böra utan tvifvel vara Kongl. Maj:t därför tacksamme. Emellertid har detta förslag redan vid sitt första framträdande mötts af åtskilliga motsägelser. Af den mängd anmärkningar, som blifvit mot detsamma framställda, anhåller jag att få upptaga ett par till besvarande, eller rättare — för att tala fullt upprigtigt — icke besvara dem, utan endast repetera de svar, som i skrift och tal redan blifvit gifna. Skulle någon härmed vilja föreka mig, att hvad jag kommer att yttra icke är mitt eget utan andras, kännes jag gerna dervid och tröstar mig dermed, att om det anförda innehåller sanning, så kan saken icke skadas deraf att det — för att begagna ett hvardagsuttryck — har varit i säck innan det kom i påse.

Man säger, att alla våra ansträngningar att åstadkomma ett sjöförsvar, sådant som det nu föreslagna, skola tjena till ingenting; vi kasta blott ut våra penningar förgäfv; våra östersjögrannar, Tysklands och Rysslands numera marinmäktiga folk, skola i händelse af krig öfverflygla oss och instänga våra fartyg; vilja de landsätta en härsmakt på vår kust, kunna vi med våra rammfartyg icke hindra det. Så säger man; men om andra folks erfarenhet kan tjena oss till någon ledning vid bedömandet af egna förhållanden och utsigter, torde det icke vara så lätt; jag menar att landstiga och landsätta trupper på vårt område, så vida nemligen vi hafva några dugliga, tidsenliga samt till strid och anfall på öppen kust användbara krigsfartyg att ställa mot fienden. Det har ofta blifvit anmärkt — men det är en sanning, som väl torde kunna sägas ännu en gång — att en sjöledes kommande fiende icke blott har att försvara sig sjelf utan äfven, hvad svårare är, sina transportfartyg; också hafva under sista århundradet icke många på landstigning beräknade expeditioner inom vår verldsdel blifvit vågade, än färre lyckats, derest nemligen den angripne i afseende på sjömaterielen haft hjälpmedel till sitt försvar och förstätt att rätt bruka dem. Icke ens den välbekanta invasionen på Krim 1854 gör härifrån ett undantag. Detta företag var ett vågstycke, som lyckades, men det hade icke bort lyckas och skulle icke heller hafva lyckats

om de angripna till sin fördel användt några af de icke mindre än tio lineskepp, som lågo i Sebastopols hamn. Om de utskickat en del af dessa skepp att oroa de allierades af mer än femtio obevärade transportfartyg bestående flotta, skulle de engelska konvojfartygen icke kunnat skydda den $\frac{1}{4}$ svensk mil breda och 2 mil djupa kolonnen. Så dömde de i expeditionen deltagande franska officerarne, och det var, såsom bekant är, med yttersta svårighet som lord Raglan förmådde häfva deras betänklighet. Så dömer och Kinglake i sitt arbete "The invasion of the Crimea". Hade ryssarne mött de angripande *innan* de kommo i land, i stället för på land, skulle expeditionen fått en annan utgång. Är detta omdöme riktigt och är det i allmänhet så, att en från sjösidan ankommande fiende är svagast och med mesta fördel angriplig, innan han fått fast fot på land, måtte det icke vara så alldeles förgäfvets eller ändamålslost, att vi förse oss med fartyg, afsedda att hindra en landstigning.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Det har äfven blifvit sagdt, att ingen fara vore å färde, att ingen främmande makt ville oss något ondt, och hvarför skulle man då kasta bort penningar på byggandet af dyra krigsfartyg. Skulle — för att erinra om ett redan förut begagnadt uttryck — "det finnas någon rofgirig örn, som kastade sin blick på det gamla fria Sverige, så är vårt bästa värn vår värnlöshet; allt hvad vi göra, alla våra försvarsansträngningar skola endast tjena till att reta honom, och det bästa vi göra är att icke göra något". Ett sådant sätt att resonnera, en sådan godtrogen tillit till andras humanitet och ridderlighet tager sig icke illa ut i dikten, och vår känsla anslås, då skalden låter kämpen säga: "Ej mitt svärd jag svänger mot svärdlös man". Men helt olika talar ej sällan verkligheten, och nästan alltid politiken, som, olyckligt nog, tyckes anse sig berättigad att handla själfviskt och hänsynslöst. För min del betvivlar jag visst icke, hvad offentligen försäkrats, att det råder ett vänskapligt förhållande mellan Sverige och de andra makterna, och jag hoppas, att detta goda förhållande skall fortfara så länge våra mäktiga grannar inbördes hålla fred och samsas. Men låt dem komma i krig med hvarandra; hvarmed skola vi då, om vi vilja blifva neutrala, skydda vår neutralitet, hvarmed skola vi gifva respekt åt den, om vi icke hafva någon annan sjökrigsmateriel än vår skärgårdsflotta? Utan att i minsta mån vilja underkänna skärgårdsflottans vikt och betydelse för vårt försvar, tillåter jag mig dock erinra derom, att insigten om densammans otillräcklighet i och för sig går i vår historia så långt tillbaka som till Gustaf den förste. Denne konung, som skapade så mycket nytt, skapade också Sveriges första sjömakt, då man intill hans tid, enligt konungens eget uttryck, endast hade "en hop skärjebåtar och annat prackeri, der hvarken tröst eller hjälp medföljer". Nu byggdes större krigsfartyg, bland andra Stora Krafveln och Elefanten, de största som dittills varit sedda i Östersjön. Den svenska sjömagten har således höga anor; dess tillvaro är samtidig med tillvaron af det ur unionens band lösta, fria Sverige, och huru den århundrade efter århundrade häfdat

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

sin höga börd, derom behöfver jag icke här erinra. Men om vi nu icke omhulda vår sjömagt så, som sig bör; om vi inskränka oss endast till ett skärgårds- och min-försvär, då skola vi icke blott förneka våra 300-åriga traditioner, utan också, såsom ett par talare redan sagt, misskänna vår ställning såsom ett, tillsammans med Norge, icke halft utan snart sagdt helt insularfolk, för hvilket naturen sjelf föreskrifvit sjöförsvaret såsom det första och i närmsta hand nödvändiga. Och då frågan endast gäller att åstadkomma sjelfförsvär, försvaret af vårt inom sig slutna, nästan på alla sidor af vatten omflutna område, så tyckes det säga sig sjelft, att vi böra i första hand rigta vår uppmärksamhet åt försvaret å det håll, hvarifrån vi äro mest angripliga. Att jag härigenom icke misskänner eller på något sätt underskattar vigten af vårt landtförsvär, det torde vara så sjelfklart, att jag derom icke behöfver erinra.

Emellertid säger nu Stats-Utskottet: "innan Riksdagen fattar något bestämdt beslut, som kunde för en längre framtid nödvändiggöras ökade anslag under denna hufvudtitel, är det enligt Utskottets mening af nöden, att Riksdagen först erhåller kännedom om ej endast det fullständiga förslag till landtförsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att med ledning deraf kunna rätt bedöma, hvilken ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga" etc. Jag beklagar, att jag icke är i stånd att bedöma halten af detta Utskottets skäl; men mig synes temligen klart, att den ställning, som sjöförsvaret bör intaga i vårt försvarsväsende, bör i första rummet bestämmas af sjöförsvarets egen bestämmelse, dess idé, dess ändamål eller hur man vill uttrycka sig, och den är ju temligen gifven, nemligen att afhålla fienden från våra kuster, eller åtminstone försena och försvåra hans landstigning derå. Utan att förneka det nära sammanhänget mellan sjöförsvaret och landtförsvaret, skulle jag derföre tro, att förhållandet emellan de båda hufvudvapnen icke störes, om Riksdagen nu bifaller hvad Kongl. Maj:t här begärt. Ty icke lär det väl kunna vara bestämmande för vårt sjöförsvärs styrka och proportioner, om vi hafva några tusen man landttrupper mer eller mindre; icke heller lär det i nu förevarande fall betyda något, om landtförsvaret är baserad på den ena eller andra grunden, om det utgöres af värnpligtige ensamt eller af indelt stam med värnpligtige. Icke heller lär det, såsom förut blifvit sagdt, något störande ingrepp i det kommande landtförsvarets organisation ske, om vi redan nu besluta och sätta i verket det förslag som af Kongl. Maj:t nu blifvit framlagdt.

Men Stats-Utskottet lär väl i sjelfva verket icke hafva betraktat frågan från militärisk synpunkt, utan snarare från en ekonomisk, då Utskottet säger, att det icke torde vara skäl att bevilja nya anslag för påbörjande af nya fartygscerter, förr än vi få veta huru mycket det blifvande landtförsvaret kommer att kosta. Detta är, såsom jag redan nämnt, ett icke särdeles lyckadt förfarings-sätt, allraminst under närvarande omständigheter. Ty äfven om man antager att Kongl. Maj:t redan till nästkommande Riksdag

framlägger ett förslag till ny organisation af landtförsvaret, så är ju detta dock icke mer än ett förslag, och vi kunna deraf icke veta hvad landtförsvaret kommer att kosta, förrän ett sådant förslag blifvit af Riksdagen bifallet. När detta återigen kommer att ske, det står mer än mycket annat i vida fältet. Hvar och en känner, huru skilda åsigtarna äro i afseende å de grunder, hvarpå en ny härordning bör byggas. Hvar och en vet också, huru många och mäktiga intressen äro fastade vid denna fråga, de flesta af icke militärisk art. Jag fruktar således att, om man på detta sätt låter det ena bero af det andra, ingenting i denna väg kommer att blifva åtgjordt, åtminstone icke ännu på lång tid. Och lycka torde det vara om man icke, då frågan om landtförsvarets ordnande återkommer till Riksdagens behandling, säger: nej, vi vilja ingenting besluta i denna sak, innan vi först kommit under fund med hvad vårt sjöförsvaret kommer att kosta. På detta sätt kan den ena stora frågan under lång tid komma att stå i vägen för den andra. På det att vi icke må komma i en dylik olycklig kretsgång, förordar jag redan nu frågans afgörande, och får jag, dertill föranledd af de skäl som förut blifvit angifna, med afslag å Utskottets förslag, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Om anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Som tiden är långt framskriden, skall jag icke länge upptaga Kammarrens tid. Några ord måste jag dock säga.

Under de senaste tre månaderna hafva vi hört så mycket talas om den nya sjöförvarsplanen och sett densamma framställd i så olika dager, att det icke är underligt, om den i dessa saker mindre hemmastadde skall i detta ämne se något annat än hvad der i själfva verket finnes. Derföre är det så mycket mer angenämt att finna, det Stats-Utskottet här säger, att det icke är fråga om att skaffa oss en flotta, hvarmed vi kunna blifva herrar på hafvet, utan att frågan nu liksom föregående år endast är att skaffa oss ett kustförsvaret. Betraktar man närmare Kongl. Maj:ts proposition i denna del och det memorial som åtföljer statsrådsprotokollet, så finner man der till en början ett stycke sjötaktik. Jag tror, att det kanske varit öfverflödigt att låta detta memorial bifogas den Kongl. propositionen, ty det var temligen antagligt, att den sjötaktik som der afhandlas, skulle gifva anledning till opposition, hvilket äfven nu skett, ty meningar äro och kunna obestriddligen vara olika derom, och om en svensk amiral framdeles under krigstid kommenderar vår krigsflotta, skall han då icke slå upp statsrådsprotokollet för den 7 Januari 1876 för att deraf inhemta upplysning om huru ett anfall till sjös, enligt då varande sjöministerns åsigt, lämpligast bör verkställas, utan han torde väl i första hand rådfråga sina egna krafter och derjemte taga i noggrann ompröfning, hurudan hans flotta och dess manskap är samt motståndskraften hos den fiende han går att möta. Men om jag således tror, att den nyss nämnda sjötaktiken icke kan jäggas

Andra Kammarrens Prot. 1876. N:o 43.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

till grund för flottans organisation, så följer dock icke deraf, att jag anser det vara öfverflödigt för oss att fortsätta med byggandet af krigsfartyg. Tvärt om anser jag det vara nödvändigt för oss att bygga större bepansrade fartyg än förut skett, samt att dessa fartyg byggas sådana att de lämpa sig för att gå äfven utom våra kuster. Redan under den tid jag förestod sjöförvarsdepartementet ifrågasattes också tvenne gånger att bygga förbättrade monitorer med större förmåga och hastighet än de första af denna fartygscert. Äfven om vi icke skulle vilja utsätta oss för en strid på öppna sjön, är det nemligen nödigt att skaffa oss sådana fartyg, hvilka, oberoende af väder och vind, kunna utan risk åtminstone transporteras från ett ställe till ett annat äfven utom våra skärgårdar. Man måste äfven ega till sitt förfogande tillräckligt kraftiga fartyg, för att kunna afvisa de enstaka fientliga fartyg eller mindre eskadrar, som nalkas våra kuster i elak afsigt. Och för att kunna göra något för att hindra en fientlig landstigning på de öppnare delarne af våra kuster fordras att ega icke endast bepansrade kanonbåtar, huru dugliga dessa än må vara.

I afseende å bepansringens oundgänglighet är jag nog lycklig att till punkt och pricka kunna instämma med herr sjöministern. Jag anser mig skyldig nämna, det jag, straxt innan jag lemnade departementschefsbeftattningen, för Kongl. Maj:t framhöll nödvändigheten att i den blifvande propositionen till 1875 års Riksdag angående sjöförsvaret föreslå påbörjandet af större sjögående, pansarklädda fartygs byggande; och då varande chefen för marin-ingenjörstaten framlade äfven för ändamålet för Kongl. Maj:t en fullständig tabell öfver de utländska fartygscerter, som skulle tjena till modell. Saken blef emellertid då icke afgjord, utan lemnades i arf åt min efterträdare.

Beträffande den fartygscert, som af mig kunde kommit att föreslås och den hvarom nu är fråga, så torde skillnaden dem emellan icke blifvit särdeles stor, kanske hufvudsakligast i *namnet*, hvilket dock kanske varit nog för att hindra frågan att antaga de dimensioner, som den nu fått. Det hade då blifvit fråga, icke om ramfartyg med torn och bestyckning, utan om tornfartyg med ram och kanoner. Men skillnaden mellan dessa begge certer är i sjelfva verket ganska ringa, så vidt man icke fäster sig dervid, att på ramfartyget sjelfva rammens skulle vara det hufvudsakligaste vapnet, på tornfartyget deremot kanonen. Och med hänsyn härtill föredrager jag tornfartyget, emedan kanonen i alla händelser måste blifva hufvudvapnet till sjös, ehuru jag härmed naturligtvis icke på något sätt kan eller vill förringa rammens egenskap att vara ett kraftigt förstörelsemedel.

Hvad derefter byggnadsplanen angår, så har Kongl. Maj:t ej framlagt den till Riksdagens gillande, så mycket mindre som sjöministern aldrig begärt något godkännande af densamma. Men det är naturligt, att en sjöminister gerna vill meddela en sådan för att gifva landet och i synnerhet representationen en ledning för bedömande af det sätt, hvarpå de begärda medlen skola användas. Då nu representationen, äfven om den i år beviljar det

begärda anslaget, kan vägra anslag till vidare fortsättande på den väg, som en gång blifvit inslagen, är naturligtvis en dylik plan alltid vanskelig och icke minst en sådan, hvarom nu är fråga, som skall gälla för tolf år, emedan under denna tid förhållandena, särdeles hvad kostnadsberäkningarne beträffar, så kunna förändras, att det blir svårt att med de först beräknade anslagsbeloppen fullfölja den ursprungliga planen. En flottbyggnadsplan måste således alltid framläggas med reservation. Då en sådan plan nu emellertid blifvit framlagd, anser jag således, att man måste betrakta den endast såsom angifvande den *riktning*, i hvilken sjöministern vill gå i afseende på ordnandet af vårt sjöförsvär. Här är dessutom att lägga märke till, att sjöministern icke begärt någon stadsfästelse af denna plan; han har endast begärt samt Kongl. Maj:t bifallit, att denna plan skall få läggas till grund för den anslagsbegäran, som skulle framställas vid denna riksdag. Men äfven Kongl. Maj:t har härutinnan icke helt och hållet följt den af sjöministern framlagda planen, utan till viss grad nedsatt det för dess genomförande ursprungligen för 1877 ifrågasatta beloppet.

Om anslag till byggande af krigsfartyg. (Forts.)

Efter hvad jag nu yttrat faller det af sig sjelf, att jag anser det vara nödvändigt för oss att hafva en bepansrad flotta, som kan operera utomskärs. Vi behöfva derföre icke befara något försök att skapa en flotta, i afsigt att dermed beherrska hafvet. Att sjömän -- och det äro både Konungen och sjöministern -- med glädje skulle se att vi egde en stark sjögående flotta, må dock icke förundra någon. Och hvilken annan skulle för öfrigt icke önska att vi hade en sådan flotta? Men lika naturlig som en sådan önskan kan vara, lika klart är medvetandet hos hvarje klok man, och ej minst hos konung och regering, att Sverige *icke* kan åstadkomma någon sådan stor flotta.

Slutligen ber jag att med afseende på nödvändigheten att kunna afvärja möjliga anfall få anföra ett yttrande, som visar, att vi dock kunna tänka oss möjligheten af en landstigning äfven i vårt land. Vid den nuvarande Konungens kröning, var bland andra främlingar, äfven den berömda tyske generalen Blumenthal här. Vid ett samtal mellan honom och en af våra högst uppsatte militärer kom den senare att nämna, det han hyste den förhoppning, att vi om några år skulle hafva fått en ny härordning införd i landet. Härvid gjorde den tyske generalen ungefär följande betecknande invändning: "Sverige behöfver så litet för sitt försvar, är det så, att det behöfs, kunna vi inom tre veckor vara här med en styrka af 70,000 man till er undsättning!"

Herr Key: Hittills hafva alla de talare, som uppträdt i denna fråga yttrat sig *mot* Stats-Utskottets förslag. Det må derföre tillåtas att åtminstone någon uppträder och yrkar bifall till detsamma.

Skall Sverige vara en sjömacht eller icke? Detta är ett spörsmål som under senare tider allt oftare, allt högre och i allt mera vidgade kretsar uttalats. I samma mån som frågan om vårt för-

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

svar tränger sig fram i förgrunden, i samma mån har detta spörsmål äfvenledes gjort sig gällande.

Fordom besvarades denna fråga med ja, och deribland äfven af två utaf våra största konungar. Gustaf I yttrade nemligen, säger Gyllengranat i sin sjökrigshistoria, att Sverige måste hafva andra fartyg "än en hop skärje-båtar och annat prackerij, ther hvarken hjelp eller tröst medförde;" och Carl XI nyskapade, såsom vi alla veta, den svenska flottan samt anlade Karlskrona.

Alla de som genom ökade penningeanslag till flottans förstärkning hoppas att kunna komma ifrån på ett något så när hederligt sätt de ökade bördor af personlig uppoffring vårt landtförsvår kräfvor, äro först och främst naturligtvis vänner af en stark sjömakt. De som utan en sådan biasigt, endast taga hänsyn till Sveriges numera i strategisk mening så godt som hafomflutna läge, komma också till samma slutsats, att Sverige bör framför allt blifva en sjömakt.

Sverige har *hittills* aldrig annorlunda än blott tidtals, och då under kortare tider, varit en stark sjömakt. Orsaken härtill torde egentligen vara att finna deri, att Sverige under sina eröfringar på andra sidan hafvet, frånvandes att betrakta Östersjön och färderna på densamma annorlunda än såsom en blott *öfverfart* från moderlandet. Våra besittningar på andra sidan mottogo vanligen *första anfall*et och vi kommo i godt mak öfver till hjelp. Samtidigt med denna vår stormaktstid egde hvarken Ryssland eller Tyskland någon flotta. Behofvet af en sådan för Sverige var derföre i verkligheten inskränkt till förmågan att kunna bereda transportfartyg för öfverfarten af en sjö, som ur försvarets synpunkt icke med undantag af Danmark innebar någon fara. Den första stöt fienden gaf oss träffade, som sagdt är, våra eröfrade provinser på andra sidan Östersjön, icke moderlandet, och vår sydligaste gräns, mot Danmark, var en landgräns.

Nu deremot är det — sedan dessa eröfringar gått förlorade och våra gränser i söder blifvit framflyttade till hafvet — ett helt annat förhållande. Vill en fiende *nu* anfalla oss, skall han uppsöka oss i vårt eget land. Ingen lärer väl i händelse af krig vilja påstå, att Waxholm och Karlskrona böra lemnas utan garnison. Men männe ej Östersjön är vår starkaste fästning, och är det skäl då, att vi lemna just *denna* utan garnison? Jag vågar tro att man skall blifva mig svaret skyldig. Men återigen, erkännes detta — hvad är väl Östersjöns garnison om icke just en flotta!

Således tror jag fullt och fast, att vi alla böra vara ense om att Sverige nu mera än någonsin måste vara och blifva en sjömakt. Och ändock kan man vara *tvexsam* derom, huruvida man bör bevilja alla anslag Kongl. Maj:t för detta ändamål äskat? Så kan med skäl frågas, och derför, om man som jag det är, så torde man böra gifva mycket goda skäl, om man icke skall göra sig ohjelpigen skyldig till motsägelse.

Mine herrar! Så länge frågan om flottan är blott en *penningefråga*, så länge kunna vi aldrig med ringaste utsigt till fram-

gång, åtminstone beträffande alla dyrare fartygscerter, inlåta oss i täflan med en öfvermäktig fiende. Nej, vi kunna det icke, säge hvad man vill. Skaffa vi oss 6 ramfartyg, som kosta 4 millioner stycket, så förser sig vår fiende med 12 sådana fartyg à 8 millioner; och fördubbla vi än denna krigsfartygsmateriel, så gör fienden det också i samma proportion. Fienden *måste* sålunda alltid blifva oss öfvermäktig, så länge frågan rör sig om penningar, hvilka här ju spela den förnämsta rollen.

*Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Skulle man föreställa sig, att det ej vore att motse något slut på pansarets framtid, och tror man att pansarplåten nu och för alltid blifver det definitiva medlet att göra krigsfartygen försvarsdugliga och såsom förstörelsevapen de kraftigaste, då — ja då är det hopplöst för Sverige, att hysa några tankar på att blifva en sjömacht. Men så är lyckligtvis icke förhållandet. Jag har flera gånger förut på detta rum uttalat en sats, som med hvarje flyende dag torde förekomma allt mindre paradox. Jag har nemligen sagt, att lika visst som den pansarklädda krigaren blifvit tvungen att, såsom onyttigt, bortlägga sitt pansar i följd af den fullkomnade gevärselden och gevärskulan, lika visst måste krigsfartygens pansar en gång läggas bort för den fullkomnade artillerielden och den fullkomnade kanonkulan. Jag säger nu — och det må stå för min räkning, då jag, såsom icke fackman, i detta afseende ej har något rykte att våga genom en dylik förutsägelse — att lika säkert som nutidens trupper måste gå mot den mest mördande gevärseld, emot hvilken den eld, som den pansarklädda krigaren hade att motstå endast var en obetydlig- het, och nutidens trupper göra detta med gladt mod och under hopp om seger, lika säkert är det, efter min öfvertygelse, att framtidens krigsfartyg måste söka sin försvarsduglighet i ökad snabbhet, i ökad manöverfärdighet och i stark bestyckning.

Att det finnes goda skäl för ett dylikt antagande bevisas bäst deraf, att man till och med i det rika England börjat fundera på, huruvida icke sjöartilleriets oerhörda utveckling i styrka och träffsäkerhet börjar göra det omöjligt att allt jemt fortsätta med tillökningen af pansarets tjocklek och styrka. Med sådana tankar i England, borde väl äfven vi besinna oss ännu någon tid och icke bestämma oss för någon viss fartygscert för att ej kanske förgäfvos binda oss vid efter våra förhållanden allt för stora utgifter. Nog böra vi först afvakta resultatet af de otaliga experiment i denna väg, som för närvarande dagligen pågå i de stora länderna, såsom Ryssland, Tyskland, Frankrike och England, der man ännu, under en liflig täflan mellan pansaret och kanonen, ökar det förras tjocklek för att strax derefter öka den senares styrka? Såsom en icke oväsentlig faktor vid problemets lösning torde ej heller böra glömmas uppfinningen af det s. k. prismatiska krutet, som lär gifva kanonen, äfven utan förökning af kalibern, en ytterligare genomskjutningsförmåga i förhållande till pansaret.

En stor statsman har yttrat, att det är ett fel i politiken att vilja gå händelserna i förväg. Men ett ännu större politiskt fel för en liten stat med små resurser är att i våra dagar vilja gå sjöförsvarets

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

utveckling i förväg. Detta må vara de stora makternas sak; de mindres uppgift är endast att icke komma för långt efter.

Härmed vill jag ingalunda hafva uttalat något klander mot den ärade Herr Sjöministern för det förslag till flottans ordnande, som han nu framlagt för Riksdagen. Tvärt om ber jag få uttrycka mitt erkännande af det manliga och öppna sätt, hvarpå han framlagt denna försvarsplan, och min tacksamhet därför att han icke, så att säga, fört representationen med förbundna ögon till ett okänt mål. Han har lojalt och öppet sagt ifrån: detta är min åsigt; viljen I slå in på denna väg, så försöken. Jag tror äfven, att Stats-Utskottet som nu tillstyrkt ett anslag af 1,700,000 kronor till krigsfartygs byggande, dermed visat sig hafva tänkt detsamma om Herr Sjöministerns tillvägagående.

Man har invändt, att nämnda summa är för liten, samt att Stats-Utskottet icke bort föreslå det vid summan fästa vilkoret.

Jag ber att få göra herrarne uppmärksamma derpå att endast förlidet års Riksdag för nu ifrågakvarande ändamål beviljat samma höga summa, som nu i år af Stats-Utskottet föreslagits. Genom att bevilja ett så stort anslagsbelopp som 1,700,000 kronor, det högsta som någonsin gifvits, har Riksdagen således äfven gifvit Herr Sjöministern ett betydande förtroendevotum. Då utgifterna för den af Kongl. Maj:t framlagda sjöförsvarsplanen i dess helhet uppgår till 42,600,000 kronor och Kongl. Maj:ts begäran om detta belopp af representationen besvaras sålunda: vi gifva det högsta anslaget, vi någonsin beviljat till fartygs byggande; så har Riksdagen derigenom äfven sagt: utgiften för en stor del af eder plan -- ungefärligen hälften -- äro vi beredda att ikläda oss, men vi äro tveksamma i afseende å resten; vi tro att det är klokt och rätt, att ännu närot se tiden an, låta utvecklingen fortgå i andra länder och tillgodogöra oss resultaten af densamma, utan att ådraga oss de kostnader, som äro dermed förenade, hvilket är stormakternas uppgift, men icke vår, och under tiden bygga de fartygscerter, till hvilka Herr Sjöministern för oss framlagt en plan som redan vunnit vårt godkännande.

Vi få icke heller förglömma, mine herrar, att vi ännu ega våra monitorer kvar, hvilka ju för blott några få år sedan ansågos vara fullt försvarsdugliga. Men dessa monitorer äro fullkomligt flyttbara; och kan man med dem icke gå långt och fort ut på hafvet, så kunna de göra en god tjänst i Oresund, för ändamål såsom en annan talare antydde.

Jag tror således att, då vi redan ega dessa monitorer och genom ett anslag af 1,700,000 kronor årligen kunna få en mängd smärre fartyg, om hvilkas byggande icke någon tveksamhet behöfver uppstå, så hafva vi gått detta förslag till mötes på ett sätt att få ministrar fått ett sådant förtroendevotum i fråga om ett anslag, som gått löst på så stora summor. I öfrigt är det, som sagdt, i min tanke klokast att se tiden an; och det är just *detta* som Stats-Utskottet afsett med sitt förslag.

Jag upprepar änyo, att det belopp, som Utskottet utan tvekan föreslagit är, om jag undantager det vid sista riksdagen bevilja-

de, det högsta belopp, som till flottan för nybyggnad af den nya representationen beviljats. Detta tillmötesgående kan jag åtminstone icke inse innebära ett underkännande af Kongl. Maj:ts förslag. Tvärt om, det innefattar såsom jag nämnt, ett erkännande af den ena hälften och en tveksamhet i afseende å den andra hälften af förslaget.

Om anslag till byggande af krigsfartyg. (Forts.)

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag tror att vi alla likasom den föregående talaren, kunna vara tacksamma mot chefen för Sjöförsvarsdepartementet, som så öppet och, om jag så får säga, sjömansmessigt framlagt en plan till vårt blifvande sjöförsvar. Men jag måste erkänna, att jag är lika tacksam mot Stats-Utskottet, som icke velat att Riksdagen skulle påtaga sig något ansvar för denna plan. Dylika planer hafva ofta förr blifvit uppgjorda, alla beräknade för en lång följd af år. Snart nog har det dock visat sig att de måst öfvergifvas. Krigskonsten går hastigt framåt, hvad som är utmärkt i dag är föräldradt 12 år härefter.

Det är således enligt min uppfattning riktigt att Utskottet icke tillstyrkt Riksdagen att godkänna den framlagda planen. Jag tror dock, att Utskottet härvid hade bort tillvägagå fullt konsekvent och icke i slutet af punkten tillagt den lilla frasen: "som kunna med denna anslagstillgång fullbordas".

Lika litet som jag tror att Riksdagen bör afgöra hvilka fartygscerter, som skola byggas flera år härefter, lika litet anser jag att Riksdagen skall bestämma hvilka fartygscerter regeringen nu bör låta bygga. Detta bör blifva regeringens omsorg.

Vidare och i likhet med den siste ärade talaren yrkar äfven jag bifall till den af Stats-Utskottet tillstyrkta summan. Endast en gång förr har en lika stor beviljats för detta ändamål.

Hvad särskildt angår den af ett par talare framhållna planen för vårt försvar mot en fiende till sjös, tilltror jag mig icke att nu ingå på något bedömande deraf. Jag betvivlar dock att våra tillämnade ramfartyg kunna åstadkomma sådana storverk, som dessa talare föreställt sig. Det finnes säkerligen ingen som sätter mera värde på flottan än jag, jag anser den vara ett särdeles viktigt bihang till landtförsvaret, ja, så viktigt, att utan densamma något fullt tillfredsställande försvar icke kan åstadkommas.

Jag önskar således lifligt se detta viktiga vapen tidsenligt ordnad. Dertill fordras onekligen kraftiga sjögående fartyg. På samma sätt som en krigshär alltid måste vara så organiserad, att den icke allenast kan försvara sig på stående fot, utan äfven, med begagnande af en vunnen fördel, öfvergå till anfall, likaså bör äfven flottan, för att vara verksam, icke inskränkas till allenast positionsförsvar, man måste se till att äfven sådana fartyg finnas med hvilka man kan *angripa* fienden. Vi kunna således icke nöja oss med de svaga fartyg, vi nu ega, framtiden fordrar otvifvelaktigt långt kraftigare dylika. För att åskådliggöra min tankegång i detta hänseende vill jag antaga att en fiende sökt intränga i Stockholms skärgård och att våra skärgårdsfartyg i de trånga

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Ports.)

passen kunnat drifva honom tillbaka. Det vore ju då särdeles olyckligt, om fienden i all sköns lugu kunde draga sina skadade skepp ur striden för att, sedan skadorna blifvit reparerade, förnya anfallet. Det måste under sådant förhållande vara synnerligen fördelaktigt att hafva sådana fartyg, hvarmed vi kunde förfölja vår motståndare och gifva honom ett så allvarsamt slag, att det betoge honom lusten att förnya försöket. Huruvida åter dessa fartyg skulle vara tungt pansarbeklädda ramar, såsom Kongl. Maj:t nu föreslagit, eller lätt bepansrade fartyg, med hastig fart, groft artilleri och försedda med torpedos, kan jag icke bedöma, och anser icke heller, att Riksdagen bör inlåta sig på detta ämne. Må detta blifva en framtidsfråga, när den i de stora staterna hunnit att närmare utredas. Att chefen för Sjöförsvarsdepartementet icke heller ämnat att nu företaga byggandet af en ram framgår af den tabell som åtföljer den Kongl. propositionen. Hvad som i alla händelser torde vara satt utom allt tvifvel, är att intet af dessa tunga pansarfartyg kan anskaffas för den summa, Stat-Utskottet tillstyrkt eller 1,700,000 kronor. Jag kan således icke heller gilla de inskränkande vilkor i afseende på dispositionsrätten öfver nämnda belopp hvilka Utskottet föreslagit. Jag vill icke, att vi skola befinna oss i den belägenheten att några få sjögående krigsfartyg skola kunna insultera våra kuster, blockera våra hamnar och sålunda tvinga oss till för oss nedsättande åtgärder. Sådant kan dock inträffa, om vi icke förse oss med fartyg som kunna gå utom skärgården. Jag vill icke att vår gamla ärorika flagga skall försvinna från hafvet och nödgas gömma sig bakom skärgårdens klippor. Jag vill att den med heder må kunna visa sig såsom hittills. Jag tror att de medel Stats-Utskottet föreslagit kunna icke oväsentligt härtill bidraga, så vida inga inskränkande vilkor dervid fästas.

Jag slutar med ett påminnande om Herr Sjöministerns yttrande i dag på förmiddagen, att lika litet som han vill undandraga sig att bära ansvaret för följderna af sin sjöförsvarsplan, lika litet borde Riksdagen åtaga sig ansvaret för bestämmandet af hvilka fartyg som skola för dessa 1,700,000 kronor anskaffas. Jag gillar denna hans åsigt och anhåller därför, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville godkänna Friherre Skogmans reservation, eller att 1,700,000 kronor må för år 1877 anvisas till "byggande af krigsfartyg".

Herr Carl Eriksson: Ingen kan lifligare än jag erkänna det oundgängliga behovet af ett sjövapen som äfven utom våra skär kan träffa en fiende. Jag betviflar icke heller att det vapen som föreslagits af Kongl. Maj:t, ramfartyg, är det som i närvarande stund bäst och lämpligast skulle kunna uppfylla detta ändamål. Jag erkänner på det lifligaste den varma och fosterländska känsla, hvaraf Herr Sjöministerns, statsrådsprotokollet bifogade memorial är genomadt. Men jag måste på samma gång erkänna att jag icke kan fatta de strategiska möjligheter, som deri förutsättas. Jag kan nemligen icke jäfva den invändningen, att om vi bygga ett starkt ramfartyg, så kan fienden under samma tid bygga tio.

Men, som jag redan sagt, ett starkt vapen, som äfven utom våra skär kan träffa fienden, måste vi ega. Jag ser dock icke detta vapens användande på alldeles samma sätt som Herr Sjöministern.

Det är nemligen ett oefftergiftigt axiom för såväl landt- som sjöförsvaret, att detsamma, för att vara verksamt, skall ega förmåga att träffa fienden äfven utom sin egen försvarslinie. Jag tänker mig t. ex. en fästning. Om anstalterna vid denna äro sådana att de icke med fördel lämpa sig för ett utfall, och fienden som belägrar henne ej är allt för svag, så måste den ovilkorligen förr eller senare kapitulera. På samma sätt förhåller det sig äfven med vårt kustförsvaret. Om vi icke ega andra vapen än sådana, med hvilka vi måste hålla oss inom vår försvarslinie, så återkommer fienden, om han en gång blifvit ramponerad, sedan han reparerat sina lidna skador, och förnyar sitt anfall, ända till dess han lyckas göra sig till herre öfver den position eller det inlopp, hvaraf han vill komma i besittning.

Men då framställer sig den frågan: hvilket slags vapen har synts mig kunna tillfredsställa detta behof för vårt kustförsvaret? Jag får erkänna, att då jag nu nämner detta vapen, jag icke eger någon särdeles stor kännedom om den utveckling, det i närvarande stund erhållit. Det torde emellertid vara ett obestriddigt faktum, att man öfverallt och icke minst i vårt land nedlagt mycken omsorg på förbättringen af detta vapen, med hvilket jag åsyftar minförsvaret. Med de allvarliga ansträngningar, som nu göras i den vägen, torde derföre detta vapen inom kort komma att erhålla en sådan praktisk utveckling, att det utan betänkande skall kunna riktas äfven mot de starkast beväpnade pansarfartyg. Det lär vid sådant förhållande icke vara något tvifvel om att, ifall ett minfartyg råkar i strid med ett pansarfartyg, detta, träffadt af det förra torpedo, skulle gå till botten.

Då jag således anser mig hafva tillräckliga skäl för den åsigten, att minförsvaret går en stark utveckling till mötes och att den tid icke torde vara aflägsen, då en praktisk lösning af denna del af sjöförsvaret verkligen ernåtts, kan jag icke annat än tveka att med min röst bidraga till anskaffande för närvarande af sådana större, kraftiga fartyg, som Kongl. Maj:t föreslagit. Jag måste dock erkänna, att jag varit mycket tveksam, innan den åsigt, som jag nu hyser, blifvit fullt stadgad hos mig. Jag har genomläst det memorial, som chefen för Sjöförvarsdepartementet bifogat sitt yttrande till statsrådsprotokollet; och jag tror att hvar och en, som genomläst detta memorial, måste råka i tveksamhet huruvida han bör vidblifva den åsigt, som han förut hyst i frågan. Jag har äfven i dag hört Herr Sjöministern muntligen uttala sina tankar i frågan, och den fosterländska känsla, som genommandes hvarje hans ord, måste ovilkorligen meddela sig till hans åhörare. Men, såsom sagdt, min åsigt i saken har ännu icke blifvit rubbad vare sig af Herr Sjöministerns memorial eller af hans anförande i dag.

På de grunder, jag nu i korthet anført, får jag således yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Om anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Herr Danielsson: Då denna fråga är af en synnerlig vigt för vårt land, torde det kanske vara af nöden att hvar och en söker att i sin mån uttala de åsikter han i densamma kan hysa. Jag har därför begärt ordet, för att i korthet framhålla, hurusom efter mitt förmenande vårt lands läge är sådant, att vi enligt min uppfattning måste ega jemväl ett sjöförsvär. Jag tror, att huru vi än ordna vårt landtförsvär, måste det oundgängligen finnas ett sjöförsvär, som kan räcka det förra en hjälpsam hand och afhålla fienden från att i hvad stund som helst landföra sina trupper hos oss. Ty blottställa vi våra kuster för att blifva härjade, hafva vi försummat en betydande del af vårt försvar, och den derigenom uppkomna skadan skall måhända aldrig kunna botas. Om vi endast skulle ega en skärgårdsflotta, måste vi dock besinna, att det finnes vigtiga delar af vårt land, som icke bestå af skärgård utan af kala kuster, och der en skärgårdsflotta således icke skulle kunna åstadkomma något synnerligt motstånd mot en fiendtlig transportflotta, som jemväl vore åtföljd af starka krigsfartyg. För öfrigt synas mig de af Herr Sjöministern framlagda skäl vara så talande, att den som *vill* begripa saken, också borde kunna göra det, samt att intet härutinnan återstår att önska, för så vidt man nemligen hyser den åsikten, att något måste göras för sjöförsväret. För min del tycker jag äfven, att Kammaren såväl af den vid statsrådsprotokollet i ämnet fogade promemorian, som af Herr Departementschefens yttrande här i dag borde funnit det vara så tydligt ådagalagdt hvad som är egentliga ändamålet med vårt sjöförsvär, att Kammaren borde finna det oklokt att vid detta anslags beviljande fästa det af Stats-Utskottet föreslagna vilkor. Det är också af detta skäl, som jag anser, att man icke bör lägga ansvaret uti denna frågan på Riksdagen och taga det från den, på hvilken det borde ligga, utan låta Kongl. Maj:t bedöma, huru sjöförsväret skall ordnas, utan att härvid ingå i några detaljundersökningar eller vid anslagets beviljande fästa sådana föreskrifter, som möjligen kunna vara mindre lämpliga.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, ty hvar och en torde redan stadgat sin öfvertygelse i frågan, och att förlänga diskussionen, i synnerhet då det sker från min sida, torde således icke särdeles inverka på saken. Men jag har likväl icke kunnat underlåta att uttala min åsigt i frågan, och den är, såsom jag sagt, att vi böra bevilja den af Utskottet tillstyrkta anslagssumman, men att beslutet i öfrigt måtte få den ändring och lydelse, som finnes uttalad uti den af Herr Friherre Skogman afgifna reservation. Det klokaste och rättaste sättet torde nemligen, som sagdt, vara att öfverlemnna åt Kongl. Maj:t sjelf att bedöma, *huru* de anslagna medlen böra användas.

Häruti instämde Herrar *Pehr Larsson* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då flera ledamöter begärt ordet för att yttra sig öfver det föreliggande ärendet,

afbröts nu öfverläggningen, för att i stället fortsättas i Kammarens nästa sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmälades:

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 36), i anledning af väckt fråga om flygsandsfältens exproprierande; och

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 12 (i samlingen N:o 37), i anledning af erhållen återremiss å Utskottets utlåtande N:o 4, angående väckt motion om förändring af stadgandena rörande nämndemans rätt till ersättning.

Dessa ärenden skulle sättas främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 3.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslis förslag till nedan nämnda delar af Riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 1, Ingressen;

N:o 2, Slutmeningen;

N:o 3, Angående förändringar i rikets grundlagar;

N:o 4, Angående förändringar i rikets grundlagar;

N:o 5, Angående verkställt val af Justitieombudsman och hans Suppleant;

N:o 6, Angående decharge för Fullmäktige i Riksgäldskontoret; och

N:o 7, Angående decharge för Fullmäktige i Riksbanken.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *J. E. Behmer* under den 26 och 27 och Friherre *A. Cederström* från och med den 27 till och med den 30 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem:

Gustaf Westdahl.
